

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Årsrapport 2011

innhold

Dette er Statens landbruksforvaltning	4
Hovedmål for resultatområdene	5
Administrerende direktør har ordet	6
Nyhetskavalkade	8
Regnskap 2011	10
Ressurs, skogbruk og areal	14
Miljøvirkemidler i jordbruket	15
Utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket	17
Økologisk produksjon og forbruk	18
Jordvern og arealplanlegging	19
Skogbruk	21
Erstatningsordningene i landbruket	24
Naturskade	26
Utfordringer fremover	27
Landbruksproduksjon	28
Produserte mengder	29
Tilskuddsforvaltning	29
Produksjonsregulering	31
Forskning	32
Utfordringer fremover	33
Handel og industri	34
Det internasjonale markedet for jordbruksråvarer	35
Det norske markedet for jordbruksråvarer	35
Import og tolladministrering	36
Eksport av landbruksvarer	40
Markedsregulering	41
Internasjonalt samarbeid	41
Ordninger rettet mot norsk mat- og fôrindustri	42
Utredninger	45
Nytt om regelverk	45
Seminarer	45
Utfordringer fremover	46
SLFs samarbeid med andre	47
Administrasjon	48
Risikostyring	49
Elektronisk forvaltning	49
Anskaffelser	52
Miljø- og samfunnsansvar	53
HR, organisasjon og virksomhetsstyring	53
Utfordringer fremover	55
Kommunikasjon	56
Kontroll	58

Dette er Statens landbruksforvaltning

Statens landbruksforvaltning (SLF) skal ivareta direktoratsoppgaver for Landbruks- og matdepartementet (LMD). SLF er fagmyndigheten som sikrer en enhetlig forvaltning av virkemidler i hele landet og gjennom hele verdikjeden.

Brukerrettet og effektiv forvaltning av tilskuddsordninger og juridiske virkemidler samt kontroll/dokumentasjon står sentralt. Vi skal også stille sammen kunnskaper om landbruk og tilknyttede samfunnsområder og bidra til et helhetlig vurderingsgrunnlag for landbruks- og matpolitikken. SLF skal fremover legge større vekt på rådgivnings- og støttefunksjonene. SLF skal ha oversikt over utviklingstrekk i hele verdikjeden, bidra til erfaringsutveksling med næringen og øvrig forvaltning, ha god kunnskap om resultatoppnåelsen i forhold til gjeldende politiske mål og gi innspill til LMD om utviklingen av virkemidler.

SLF skal gi råd på eget initiativ, og rådgivningen skal ha høyt faglig nivå for alle resultatområdene.

Formidling av landbruks- og matpolitikken og formidling av fag- og forvaltningskompetanse til regional og lokal forvaltning skal inngå i dette.

Virksomhetsidé

SLF gir faglige råd, setter i verk landbrukspolitikken og legger til rette for landbruket og matindustrien.

Hovedmål

SLF skal være en brukerrettet og effektiv virksomhet som innenfor rammene av nasjonal landbruks og mat-

politikk bidrar til å:

- Sikre ressursgrunnlaget i jordbruk og skogbruk.
- Sikre verdiskaping og et konkurransedyktig landbruksbasert næringsliv.

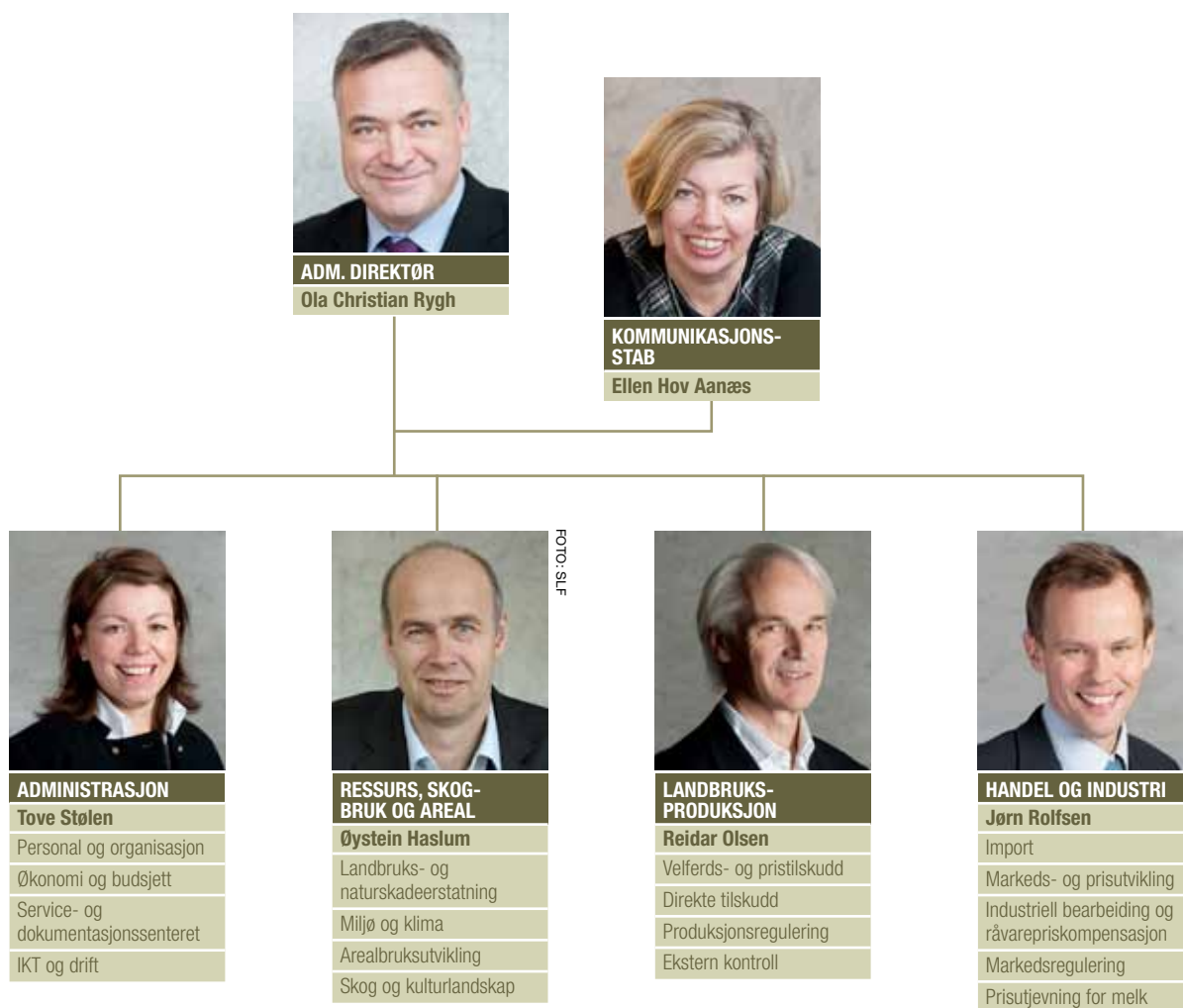
Strategier

SLF har valgt fem strategier for å nå hovedmålene for virksomheten:

- SLF skal fremme verdiskaping i hele verdikjeden
- SLF skal øke bruken av FoU-basert kunnskap
- SLF skal kommunisere aktivt, samordnet og brukerrettet
- SLF skal levere våre brukerrettede tjenester elektronisk
- SLF skal være en attraktiv arbeidsplass som gir rom for utvikling

Verdier: Åpenhet – Samhold – Redelighet

SLF forvalter betydelige beløp og håndhever lover og forskrifter som omfatter rettigheter og plikter som er av stor betydning for de som blir berørt. SLFs verdier skal blant annet være et uttrykk for at arbeidet som utføres skal holde høy kvalitet som tåler oppmerksomhet fra omverdenen. Vedtak fattes med bakgrunn i bred kompetanse og brukerne skal ha tillit til at de er gitt riktig behandling.

Hovedmål for resultatområdene

Administrasjon

På resultatområdet administrasjon har SLF oppgaver innen organisasjonsutvikling, personalforvaltning, regnskapsføring, økonomistyring, beredskap, IKT-drift og -utvikling og andre fellestjenester som sentralbord og arkiv. Målsettingen er å bidra til en velfungerende virksomhet som utnytter ressursene sine på en effektiv måte, og som gjennom forvaltning og rådgiving sikrer brukerne effektive tjenester.

Ressurs, skogbruk og areal

På resultatområdet areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk skal SLF bidra til å sikre ressursgrunnlaget for landbruksproduksjon og levende bygder. Arbeidsområdene omfatter utvikling og forvaltning av virkemiddel og tiltak knyttet til arealbruk, skog, miljø og kulturlandskap, økologisk landbruk og klimautfordringer. Forvaltning av erstatningsordningene i landbruket, sekretariatsoppgavene for naturskadeordningen og det koordinerende ansvaret i SLF overfor fylkesmannsembetene ligger også under dette området.

Landbruksproduksjon

På resultatområdet inntekts- og velferdspolitiske tiltak i landbruket skal SLF bidra til å sikre matproduksjonen og en stabil matforsyning. Arbeidsoppgavene er utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, de produksjonsregulerende virkemidlene melkekvoter og husdyrkonsesjon, og en rekke mindre tilskuddsordninger. Felles for ordningene er at det er primærprodusentene som er målgruppa. Sekretariatsoppgavene for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og Klagenemda for kvoteordningen for melk ligger også under dette resultatområdet. Det samme gjelder ansvaret for SLFs eksterne kontroll.

Handel og industri

På resultatområdet markedstiltak, handel og industri skal SLF bidra til å sikre en godt fungerende næringsmiddelindustri og et stabilt marked, som gir avsetning for norske jordbruksråvarer til stabile priser. Viktige ansvarsområder er importvernet av landbruksvarer, sekretariatsfunksjonen for Omsetningsrådet, ordninger retta mot næringsmiddelindustrien, markedsovervåking og innhenting av priser på norske og utenlandske landbruksvarer. Næringsmiddelindustri, importører og eksportører er viktige målgrupper for disse ordningene.

Administrerende direktør har ordet

Alle snakker om været, og i vekstsesongen 2011 var det særlig de store nedbørsmengdene og det dårlige været i Sør-Norge som var tema. I Statens landbruksforvaltning (SLF) merket vi konsekvensene både gjennom økt søknadsmengde til de statlige erstatningsordningene, og senere gjennom økt behov for import av korn og kraftfôrråvarer. Mot slutten av året var det underdekning av svineribbe og pinnekjøtt, og smørmangel i butikkene. Etter anmodning fra markedsregulatorene Nortura BA og Tine SA satte vi tollene på disse produktene ned for å møte etterspørselen i markedet.

Erstatningssøknadene fra de enkelte fylkene talte sitt tydelige språk. I Sogn og Fjordane og særlig i Hordaland ble det avlingssvikt for frukt og bær. I Oppland og Hedmark bidro flom på forsommeren og mye nedbør senere i sesongen til å redusere korn- og grovfôravlingene. På Østlandet var det de vanskelige innhøstningsforholdene som bidro til at årets kornavling ble hele 16 prosent lavere enn året før. Kvaliteten var også dårlig. Kun 12 prosent av hveten holdt matkvalitet. Så dårlig har ikke matandelen vært siden slutten av 70-tallet, da det ble vanlig å anvende norsk hvete til mat.

Den dårlige kornavlingen ga økt behov for import av korn og de dårlige grovfôravlingene ga økt importbehov for råvarer til kraftfôr. Som følge av dette ble det avholdt ekstraordinære auksjoner av tollkvoter for import av både matkorn og råvarer til kraftfôr. Ved årsskiftet hadde SLF fordelt importkvoter på totalt 245 000 tonn karbohydratråvarer og 232 000 tonn matkorn. I verdi lå importen av kornvarer i 2011 på 1,3 mrd. kroner, nær 40 prosent høyere enn i 2010.

I juni 2011 var det 50 år siden Naturskadeloven trådte i kraft og Statens naturskadefond ble opprettet. Dette ble

markert med en jubileumskonferanse. Konferansen var ennå ikke avsluttet da store nedbørsmengder sammen med økt snøsmelting skapte flom mange steder. Særlig Gudbrandsdalen ble hardt rammet med av flom både i Otta og Gudbrandsdalslågen.

I august ble det flom i Holtålen i Sør-Trøndelag da Gaula gikk over sine bredder. I november slo stormen Berit innover landet og gjorde mest skade i Nord-Norge, og 1. juledag traff stormen Dagmar vestkysten av Norge. Begge disse stormene gjorde stor materiell skade på både bygninger, kaianlegg, strømmaster og skog.

Regjeringen har hatt som mål at årlig omdisponering av dyrka mark skal halveres innen 2010. Dette innebærer en årlig omdisponering på under 6 000 dekar fra 2010. I henhold til KOSTRA-rapporteringen ble det i 2010 omdisponert 6 700 dekar dyrka jord. Det er 20 prosent lavere enn i 2009, men fortsatt litt høyere enn det nasjonale jordvernmålet. I Meld. St. 9 (2011-2012) foreslår regjeringen å videreføre målet om årlig omdisponering på under 6 000 dekar. Skal målet nås, kreves en strengere praktisering av jordvernet i årene fremover.

SLF er sekretariat for Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket (Klimaprogrammet). Målet med programmet er å bidra til økt kunnskap om utslipp av klimagasser fra jordbruket, som grunnlag for fremtidige valg av tiltak for å redusere klimagassutslipp fra sektoren og øke lagringen av karbon i jordbruksjord. I 2011 ble det tildelt 5.8 mill. kroner til 17 prosjekter.

Regjeringen har som mål at 15 prosent av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2020. Markedet svinger når det gjelder salg av økologisk mat, slik det vanligvis gjør for små markeder i utvikling. Mens det i 2010 var nedgang eller stagnasjon i omsetningen, viste tallene som SLF innhentet fra produsenter og omsetningsledd 1. halvår i 2011 rekordstor omsetning av økologiske matvarer. Totalt ble det solgt økologiske matvarer for 458,7 mill. kroner. Det var en økning på 4,8 prosent, eller 21 mill. kroner fra samme periode i 2010.

2011 var også FN's skogår, og dette ble blant annet markert med en ministerkonferanse i Oslo, og en utstilling med stand og boder fra sentrale aktører i Spikersuppa. Tømmeravvirkningen økte fra 8,4 mill. m³ i 2010 til 8,7 mill. m³ i 2011. Avvirkningsnivået i 2011 er blant de høyeste som er registrert siden midten av 1990-tallet. Gode tømmerpriser medvirket til denne økningen. Eterspørselen etter tømmer og skogprodukter var god og gjennomsnittsprisen på alt levert tømmer økte fra 353 kr/m³ i 2010 til 362 kr/m³ i 2011.

I uttak av virke til energiflis var det også økning i løpet av fjoråret. På tross av at tilskuddsatsen ble redusert med ca. 25 prosent, økte uttaket med 300 000 lm³ og endte på vel 800 000 lm³ i 2011. Energiinnholdet i dette virket utgjør varmebehovet til 70 000 husstander.

De senere årene har vi hatt en kraftig økning i import av landbruksvarer, og i 2011 økte den samlede importen med hele 13,3 prosent sammenlignet med 2010. Målet i kvantum utgjør økningen 7,8 prosent i forhold til 2010-nivået. Importens totalverdi utgjorde nesten 40 mrd. kroner.

Importverdien av kjøtt steg med 61 prosent til 78 mill. kroner. Veksten skyldes hovedsakelig underdekning i det norske markedet, spesielt for storfe. Verdiøkningen skyldes også at verdensmarkedsprisene var forholdsvis høye gjennom året. I tillegg til kjøtt og korn som vi allerede har nevnt, viste meierivarer en sterk importvekst. Denne økningen skyldtes økt import av ost og yoghurt, samt redusert tilgang på norsk vare, toppet med smørmangelen mot slutten av 2011.

Dårlig vær, økt forbruk og økt import preget landbruksåret 2011

Som følge av underdekning ble tollene for storfekjøtt satt ned store deler av året, mens tollene for lam ble satt ned fra 2. mai til 4. juli. Tollsatsene ble også satt ned for jule-spesialitetene svineribbe og pinnekjøtt, da man fryktet at disse delmarkedene ikke hadde full dekning til jul.

Etter sommeren var det en kraftig vekst i etterspørselen etter feitere meieriprodukter som smør og kremfløte. Dagligvarebutikkene opplevde smørmangel utover høsten og etter anmodning fra markedsregulator Tine SA satte SLF ned tollene for smør i desember.

Jordbruksareal i drift har vært noenlunde stabilt de siste årene og ligger nå i underkant av 10 mill. dekar. Foreløpig arealtall indikerer en nedgang på 65 000 dekar, tilsvarende nedgangen i 2010. 44 723 søkte produksjonstilskudd i 2011. Det er 1 007 færre søkere enn i 2010 og innebærer en nedgang på 2,2 prosent.

Søkeløsningen for presentasjon av utbetalt produksjonstilskudd ble videreutviklet med visning av pristilskudd. Dette bidrar til å gi et mer utfyllende bilde av tilskuddene til bøndene.

På kontrollområdet har vi også hatt økt aktivitet i løpet av året. Foretakskontroller gjennomføres av SLF for de ordninger der SLF er førstelinje, og av fylkesmennene for de øvrige ordningene. I tillegg gjennomfører SLF forvaltningskontroller hos fylkesmannen for å sikre at ordningene forvaltes på riktig måte, og for å avdekke eventuelle svakheter i regelverk og rundskriv. I 2011 ble det både gjennomført forvaltningskontroller og kontroller hos foretak.

FOTO: TORBJØRN TANDBERG

Ola Christer Rygh

Adm. direktør

Årskavalkade 2011

Januar

Kornprisen gikk opp og ned

I januar fortsatte verdensmarkedsprisene på kornvarer å stige. Årsaken var økende etterspørsel og knappe avlinger, spesielt for mais. Her i landet ga dette seg utslag i lavere toll og dermed billigere import. Utover våren kom det tegn på at avlingene ble større enn først fryktet, og i løpet av sommeren kom Russland igjen på banen etter et år med eksportforbud. Dermed gikk også prisene ned. Dette ble bekreftet utover høsten, med god tilgang på varer fra Sentral-Europa, Nord-Amerika og Svartehavslandene. Slik skulle det ikke gå med kornavlingene i Skandinavia.

Februar

Bedre målretting av miljøvirkemidlene i landbruket

For første gang leverte SLF i 2011 en samlet rapport om miljøvirkemidlene i landbruket. Regionalt miljøprogram (RMP) og Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) er de viktigste målrettede ordningene. Prioriteringene varierer mellom fylker og kommuner, avhengig av hva de vurderer som de viktigste miljøutfordringene. Det er krevende å finne gode mål for tilstand og effekt av de ulike miljøtiltakene som settes inn i jordbruket.

FOTO: COLOURBOX

Mars

Økt import av lam og storfe

Markedsprognosen viste at underskuddet av storfe ville bli større enn først antatt. Utsiktene for lammeproduksjonen viste det samme. Etter anmodning fra markedsregulator Nortura BA satte SLF ned tollsatsen for å dekke etterspørselen med importvarer. Utover våren ble det også meldt om lavere storfeproduksjon i EU. Sterk importetterspørsel, i kombinasjon med mindre kjøtt for eksport i tradisjonelle produsentland, medførte ytterligere vekst i verdens kjøttpriser.

April

Et sikrere landbruk

Det er bekymringsfullt mange dødsulykker i landbruket. I 2011 startet

FOTO: COLOURBOX

et forskningsprosjekt som skal gi svar på hvorfor. Avtalepartene i jordbruksforhandlingene har valgt HMS som en prioritert oppgave i årene fremover. Det er Norsk institutt for bygdeforskning som har ansvaret for forskningsprosjektet der helse, miljø og sikkerhet i landbruket skal belyses. Prosjektet finansieres over forskningsmidler i Jordbruksavtalen. SLF er sekretariat for dette forskningsfondet.

Mai

Pristilskudd offentliggjøres

I 2011 offentliggjorde SLF for første gang hvor mye som utbetales i pristilskudd til det enkelte jordbruksforetak. Pristilskuddene utbetales til produsenter av egg, kjøtt, ull og melk. 1,3 mrd. kroner ble utbetalt i pristilskudd til jordbruksforetak i 2010. Formålet med pristilskuddene er å styrke inntektene til bonden og utjevne distriktsforskjeller som skyldes ulike dyrkingsvilkår og ulik infrastruktur. Tilskuddet utbetales sammen med oppgjør for levert vare. Eggpakkerier, slakterier og meierier formidler pristilskuddene på vegne av staten.

Juni

Jubileumsår ble verste naturskadeår siden 1992

Naturskadeloven fylte 50 år i juni, dette ble markert med en konferan-

FOTO: SCANPIX

se i Ålesund. I dagene som fulgte kom pinseflommen med ekstremvær, flom og ras særlig i Nord-Gudbrandsdalen, men også i andre deler av sør-Norge. Den dårlige sommeren skapte problemer for bøndenes avlinger. På høsten roet det seg litt, men mot jul slo stormene Berit og Dagmar inn over landet med store ødeleggelser. 2011 ser ut til å bli det verste naturskadeåret siden 1992.

Juli Utviklingsfondet for skogbruk

SLF tok offisielt over sekretariatet for Utviklingsfondet for skogbruket etter Norges forskningsråd sommeren 2011. Fondets hovedformål er å fremme forskning, utvikling, informasjon og opplæring i skogbruket. Prosjekter som bidrar til økt samhandling mellom forskning og næring prioriteres. I 2011 tildelte fondet 3,9 mill. kroner til 11 nye prosjekter.

FOTO: COGNITIONBOX

August Kulturlandskapsprisen til Maridalens Venner i Oslo

Den nasjonale kulturlandskapsprisen 2011 ble tildelt Maridalens

Venner i Oslo under Maridalsspillet i august. 26 kulturlandskapsprosjekter fra 16 fylker konkurrerte om prisen i 2011. Maridalens Venner arbeider aktivt med å ta vare på et historisk jord- og skogbrukslandskap og bevare og utvikle det vakre og egenartede kulturlandskapet, som gjør Maridalen til ei levende og livskraftig jord- og skogbruksbygd.

FOTO: SLF

September Økologisk selger igjen

Mens det i 2010 var stagnasjon eller nedgang i produksjon og omsetning av økologiske produkter, pekte pila oppover igjen i 2011. SLFs økologiske rapportering for 1. halvår 2011 viste en positiv salgskurve i alle omsetningsledd; dagligvare, helsekostsektoren, spesialbutikker, i storhusholdning og bondens marked. Produksjonsøkningen var ikke entydig positiv, noe som blant annet ble forklart med at produsentene i større grad enn tidligere tilpasset seg etterspørselen.

Oktober I 2010 skulle jordvernmålet nås

6 687 dekar dyrka mark ble omdisponert til andre formål enn landbruk i 2010. En nedgang på 20 prosent fra 2009. Det er ikke registrert så lite omdisponering av dyrka mark siden 1980, men det er ennå litt igjen til det politiske halveringsmålet som var på maks 5 700 dekar innen 2010. Sterkt fokus på jordvern gjennom mange år kan se ut til å ha gitt resultater. Det vil imidlertid bli svært utfordrende å holde 2010-nivået eller et lavere nivå på omdisponeringen fremover.

November Julemat til nedsatt toll

Den regnfulle høsten førte også til redusert slakting av lam. Delvis måtte lammene føres opp etter et dårlig fjellbeite, delvis var ulla for våt til at lammene kunne sendes til slakteriet. Dermed ble tollen satt ned for å sikre nok pinnekjøtt til julesesongen. Til tross for markedsoverskudd av svin ble også tollen på svineribbe satt ned i november. Det skyldtes en økende etterspørsel i markedet, både på grunn av kampanjeprising på ribbe i dagligvarekjedene og stor etterspørsel etter bacon. Lavkarbotrenden var trolig noe av årsaken til den økte etterspørselen.

FOTO: SLF

Desember Smørkrise og melkekvoter i fri flyt

Utover høsten kom stadig flere medieoppslag om butikkmangel på smør, og katastrofevarsler fra fortvilte forbrukere som skulle bake sju sorter til jul. Det var behov for mer melk for å dekke den store etterspørselen av fettholdige melkeprodukter som smør, fløte og rømme. Samtidig ble det levert mindre melk enn beregnet, blant annet på grunn av dårlig førkvalitet. Tine SA anmodet SLF om å sette ned tollene på smør fra 1. desember. 5. desember ble det bestemt at produsenter med kumelkkvoter kunne produsere så mye melk de ville resten av kvoteåret. De som allerede hadde betalt overproduksjonsavgift dette kvoteåret, fikk avgiften tilbakebetalt.

Regnskap 2011

Regnskap 2011

SLF har utarbeidet egen årsrapport for regnskapene for 2011, årsrapport 2011 del 1. I denne rapporten vises en oppsummering av regnskapene for 2011.

Driftsregnskap

SLFs driftsutgifter over kapittel 1143 i statsbudsjettet fordeler seg slik:

	Regnskap			Budsjett
	2009	2010	2011	2011
Lønnsutgifter	101 391 733	101 620 673	106 768 640	105 450 661
Varer og tjenester	73 038 399	80 817 836	76 613 011	79 167 622
Sum driftsutgifter	174 430 132	182 438 509	183 381 652	184 618 283

Regnskapet viser et mindreforbruk i forhold til budsjettet¹, på ca. 1,2 mill. kroner. Mindreforbruket utgjør 0,7 prosent av driftsrammen.

I tillegg utgiftsførte SLF ca. 11,1 mill. kroner til utvikling av IKT-systemer og ulike utredninger som SLF fikk som belastningsfullmakter på andre poster.

¹ SLFs budsjett består av bevilgning i Prop. 1 S (2010-2011), ubenyttede midler fra 2010 som er overført til 2011, kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2011, samt refusjoner og merinntekter.

SLFs inntekter over kapittel 4143 i statsbudsjettet fordeler seg slik:

	Regnskap			Budsjett
	2009	2010	2011	2011
SLFs inntekter	36 993 793	41 719 951	41 425 438	35 622 000
Syke- og fødselspengerefusjon	3 550 193	4 138 155	2 559 845	-
Sum inntekter	40 543 986	45 858 106	43 985 283	35 622 000

SLF hadde i 2011 en merinntekt på ca. 5,8 mill. kroner og syke- og fødselspengerefusjon på ca. 2,6 mill. kroner. SLF har anledning til å øke driftsutgiftene tilsvarende.

Forvaltningsregnskap

SLF har regnskapsansvaret for følgende statlige fond:

- Jordfondet
- Landbrukets utviklingsfond (LUF)
- Skadefondet for landbruksproduksjon
- Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter
- Utviklingsfondet for skogbruket

SLF har regnskapsføreransvaret for følgende ikke-statlige fond:

- Prisutjevningsordningen for melk
- Kvoteordningen for melk
- Fond under Omsetningsrådet

EVL er nedlagt og avsluttet i statsregnskapet i 2011. Skadefondet for landbruksproduksjon er vedtatt nedlagt og tilskuddsutbetalingene overført kapittel 1150.71 i 2011. Fondet vil regnskapsmessig bli avsluttet senere.

SLF har ansvar for sekretariatsfunksjonen for Omsetningsrådet, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (fondsstyret) og styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen (avtalestyret). I 2011 har SLF overtatt sekretariatsfunksjonen for Utviklingsfondet for skogbruket.

SLFs utbetalinger i statsregnskap utenom egen drift i 2011

Post	Utgifter	2009	2010	2011
1115.23	Særskilt prosjekt	750 000	-	-
1139.70	Genressurser, miljø- og ressursregistrering	6 140 000	6 180 000	3 994 000
1143.60	Tilskudd til veterinærdekning	114 163 547	118 878 971	122 371 167
1143.70	Tilskudd til kornberedskap	108 706	43 793	52 724
1143.72	Erstatninger	298 167	1 277 903	244 031
1143.73	Tilskudd til erstatninger m.m	36 811 598	11 234 377	33 739 305
1143.74	Tilskudd til prosjekt innen planteforedling	14 628 000	14 979 000	15 096 000
1143.75	Komp. til dyreeiere som blir pålagt beitenekt	-	102 280	126 720
1148.71	Naturskade - erstatninger	63 526 990	47 678 882	95 008 053
1149.51	Tilskudd til Utviklingsfondet for skogbruket	3 271 000	3 271 000	3 271 000
1149.71	Tilskudd langtransport skogvirke	19 575 601	33 886 427	32 012 054
1150.50	Fondsavsetninger	1 189 029 000	1 131 386 000	1 197 209 000
1150.70	Markedsregulering	220 097 658	228 684 146	186 078 071
1150.71	Tilskudd til erstatninger m.m.	-	-	22 715 334
1150.73	Pristilskudd	2 049 928 744	2 177 622 711	2 152 363 754
1150.74	Direkte tilskudd	7 160 026 839	7 513 402 392	7 780 621 331
1150.77	Utviklingstiltak	172 077 863	181 383 430	196 289 439
1150.78	Velferdsordninger	1 656 038 478	1 659 277 344	1 691 457 114
	Sum utgifter	12 706 472 190	13 129 288 656	13 532 649 097

SLFs inntekter i statsregnskap utenom egen drift i 2011

POST	INNTEKTER	2009	2010	2011
4150.50	Tilbakeføring fra Skadefondet for landbr.prod.	-	-	10 000 000
4150.70	Tilbakebetalt tilskudd reguleringsanlegg	8 583 333	-	3 658 333
4150.85	Markedsordning korn	9 722 750	38 023 326	44 658 355
5309.29	Tilfeldig inntekter Finansdepartementet	782 120	495 905	484 065
5511.71	Auksjonsinntekter fra tollkvoter	92 389 158	105 429 791	210 039 641
5605.83	Renteinntekter	273 559	23 437	1 565 909
5700.72	Arbeidsgiveravgift	12 241 137	12 270 053	13 190 418
	SUM INNTEKTER	123 992 057	156 242 511	283 596 720

Hovedårsaken til økningen i inntekter skyldes flere nye kvoter som følge av art. 19 avtalen. En auksjon vedrørende ost innbrakte alene 67 mill. kroner.

Fondsregnskap 2011

Benevnelse		Inntekter	Utgifter	Netto finansinntekter	Resultat
Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter	<i>Statlig fond</i>	127 926 357	114 870 630	883 987	13 939 713
Prisutjevningsordningen for melk	<i>Ikke statlige midler</i>	674 958 181	599 986 287	4 620 540	79 592 434
Jordfondet	<i>Statlig fond</i>	-	-	-	-
Landbrukets utviklingsfond ¹⁾	<i>Statlig fond</i>	1 194 150 980	1 256 580 849	34 151 776	-28 278 093
Skadefondet for landbruksproduksjon ¹⁾	<i>Statlig fond</i>	15 000 000	35 810 708	-	-20 810 708
Utviklingsfondet for skogbruket ¹⁾	<i>Statlig fond</i>	3 271 000	2 522 850	237 316	985 465
Kvotordningen for melk	<i>Ikke statlige midler</i>	47 938 219	51 152 530	354 521	-2 859 790

1) Inntektene til fondene består hovedsakelig av overføringer fra statens bevilgningsregnskap – fondsavsetninger.

Benevnelse		Innestående bank	Andre eiendeler	Egenkapital	Gjeld	Ansvar pr 31.12.11 1)
Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter	<i>Statlig fond</i>	17 108 560	-	17 108 560	-	992 000
Prisutjevningsordningen for melk	<i>Ikke statlige midler</i>	237 187 854	1 263 193	238 451 047	-	-
Jordfondet	<i>Statlig fond</i>	1 674 651	238 197	521 773	1 391 074	-
Landbrukets utviklingsfond	<i>Statlig fond</i>	1 333 936 122	688 336 489	2 020 990 405	1 282 207	2 113 573 000
Skadefondet for landbruksproduksjon	<i>Statlig fond</i>	1 497 076	-	1 497 076	-	-
Utviklingsfondet for skogbruket	<i>Statlig fond</i>	9 414 087	-	9 414 087	-	7 173 484
Kvotordningen for melk	<i>Ikke statlige midler</i>	8 315 243	656 500	8 848 129	123 614	-

1) Innvilgede, ikke utbetalte tilskudd

Omsetningsrådets regnskap blir lagt frem for rådet 3. mai 2012. Regnskapet for LUF ferdigstilles 15. mars 2012 og det utarbeides egen rapport for dette fondet.

Ressurs, skogbruk og areal

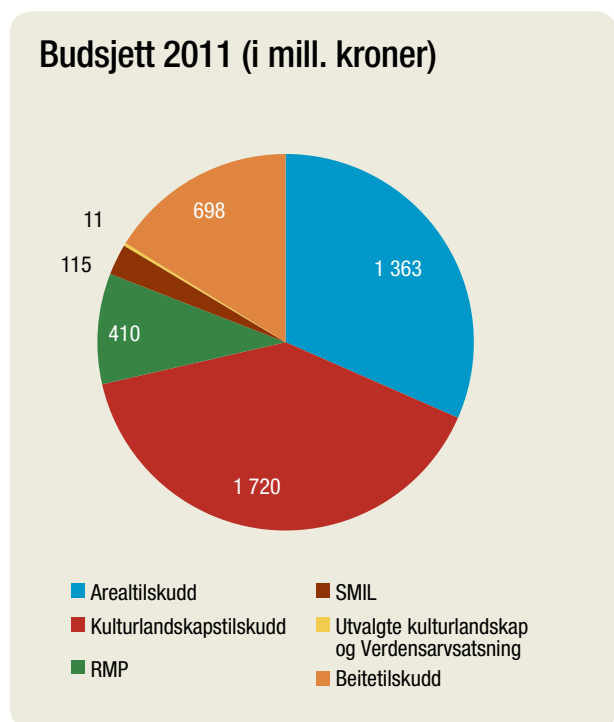
På resultatområdet areal, skogbruk, ressursforvaltning og økologisk landbruk skal SLF bidra til å sikre ressursgrunnlaget for landbruksproduksjon og levende bygder. Arbeidsområdene omfatter utvikling og forvaltning av virkemidler og tiltak knyttet til arealbruk, skog, miljø og kulturlandskap, økologisk landbruk og klimautfordringer. Forvaltning av erstatningsordningene i landbruket, sekretariatsoppgavene for naturskadeordningen og SLFs koordinerende ansvar overfor fylkesmannsembetene ligger også under dette området.

FOTO: COLOURBOX

Miljøvirkemidler i jordbruket

Nasjonalt miljøprogram gir en helhetlig ramme for virkemiddelbruk og tiltak som skal ivareta nasjonale mål og internasjonale forpliktelser på miljøområdet. Virkemidlene i det nasjonale miljøprogrammet er dels generelle landsdekkende ordninger og dels spesifikke og målrettede ordninger.

I budsjettet for 2011 ble det satt av 525 mill. kroner til å ivareta kulturlandskap og redusere forurensing gjennom ordningene i regionale miljøprogram (RMP) og spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). Av dette ble 403,3 mill. kroner brukt til drifts- og skjøtselstiltak i RMP. 143,7 mill. kroner som også inkluderer midler overført fra 2010, er innvilget til gjennomføring av engangstiltak i SMIL.

RMP har fylkesvise tilskuddsordninger og omfatter særskilte miljøformål i landbruket, som avrenning til vassdrag, kulturlandskap, kulturminner, biologisk mangfold og friluftsliv. I 2011 blei midlene fordelt på hovedområdene som vist i figuren.

I 2011 er det gjennomført en evaluering av vannmiljøtiltakene i de regionale miljøprogrammene. Målretting og effekt av slike tiltak i innværende miljøprogramperiode er vurdert i forhold til forrige periode ved en sammenligning av årene 2006 og 2010. Evalueringen omfatter de åtte fylkene som i sine miljøprogrammer har pekt ut beskyttelse av vannmiljø som en særskilt utfordring. Areal med endret jordarbeiding har økt fra 1,55 mill. dekar til 1,64 mill. dekar og dette har økt den totale effekten av redusert jordarbeiding med 9 prosent årlig. Det har også vært en bedring i effekten pr dekar. Ser en på vannmiljøtiltakene viser evalueringen at det har vært en økt målretting og en bedret effekt av de regionale miljøprogrammene i siste fireårsperiode. Dersom en skal oppnå økt effekt i de mest utsatte områdene, er det imidlertid behov for nye tiltak i tillegg til de som har vært de mest vanlige hittil.

SMIL-midlene forvaltes i kommunene og bidrar til å målrette miljøinnsatsen med utgangspunkt i lokale behov og utfordringer. Hovedtyngden av midlene går til tiltak for å ivareta kulturlandskapsverdier. Innenfor kulturlandskapstiltakene brukes det mest midler til freda og verneverdige bygninger, og denne andelen er økende. I 2011 har også andelen av midler til hydrotekniske tiltak økt noe. Dette er tiltak som er viktige for å følge opp vanddirektivet.

Regelverk og tilskudd for håndtering av husdyrgjødsel

Siden 2008 er det gjennomført et prosjekt i utvalgte geografiske områder der det nyttes metoder for mer miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Hensikten er å redusere uønsket utslipp til luft og forurensning av vann, samt redusere luktulempere for omgivelsene. Pilotområdene er valgt ut for å representere ulike forhold knyttet til husdyrtetthet, klima, nærhet til vassdrag og hellingsgrad på arealene.

Det gis tilskudd til arealer som gjødsles med stripe-spreader, ved nedfelling i bakken eller der gjødsla nedmoldes raskt etter spredning. Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel forutsetter også at gjødsla spres på et tidspunkt der plantene i størst mulig grad kan nyttiggjøre seg gjødselas næringsinnhold. Tilskuddet for 2011

utgjorde i overkant av 12 mill. kroner og miljøvennlig spredning er gjennomført på ca. 170 000 dekar.

I 2011 utførte Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) en vurdering av kostnader og besparelser ved miljøvennlige spredemåter. Nye metoder kan kreve investeringer eller økt maskinbruk, samtidig som reduserte utslipp av ammoniakk også innebærer besparelser for bonden. Resultatene viser at stripespredning gir mest besparelser per investerte krone, enten målestokken er bondens driftsøkonomi eller landets samlede ammoniakktutslipp.

Landbruks- og matdepartementet gjennomgår forskrift for håndtering av husdyrgjødsel. SLF bistår departementet, og arrangerte i september 2011 et fagseminar for å drøfte aktuelle problemstillinger. En rekke prosjekter finansiert av klimaprogrammet og andre midler over jordbruksavtalen har frembragt et faggrunnlag for forskriftsarbeidet.

Beiteprosjektet – redusert tap av dyr på beite

Prosjektet har som mål å legge til rette for en best mulig utnyttelse av beiteressursene og å få et bedre sauehold med mindre tap av dyr på beite. Prosjektet omfatter tap relatert til rovvilt, sykdomsårsaker og infeksjoner, i tillegg til at radiobjeller og elektronisk overvåkingsutstyr blir prøvd ut. I beiteprosjektet er det i 2011 gjort ulike tiltak for fremtidsrettet beitebruk, herunder omorganisering av etablerte beiterettigheter og tiltak knyttet til gjerdeproblematikk i to pilotområder. Det er foretatt videre utprøving av elektronisk overvåkingsutstyr med fokus på såkalt lammenoder som er egne overvåkingsenheter som skal gi bedre muligheter for å følge lammenene i tillegg til morydret. Utprøvingen av elektronisk overvåkingsutstyr i 2011 blir evaluert av Trøndelag forskning og utvikling AS.

Jordarbeiding og avrenning

Gjødsling og jordarbeiding påvirker vann og vassdrag ved tap av næringsstoffer og jordpartikler. Program for jord og vannovervåking (JOVA) måler avrenning i 10 nedbørfelt som representerer viktige jordbruksområder. Resultatene viser omfattende tiltaksgjennomføring de senere år, men tapene av næringsstoffer har likevel økt i flere av feltene. Ifølge Bioforsk skyldes dette blant annet økt nedbør som overskygger effektene av miljøtiltakene. En samlet vurdering av utviklingen de siste to tiår tilsier likevel at problemomfanget er blitt redusert. Det siste året er det registrert en betydelig nedgang i tilførsel av fosfor, særlig i feltene der det er gjøstet bare med mineralgjødsel. Redusert tilførsel av fosfor har mest sannsynlig bidratt til dette.

Fosfornormene for korn, gras og potet er betydelig redusert de siste årene, og Bioforsk jobber med å kvalitetssikre dette og vurderer tilsvarende for flere vekster. Det er sammenstilt eksisterende kunnskap i Norden om jordarbeiding og risiko for tap av fosfor, og konklusjonen er at redusert jordarbeiding om høsten er et viktig tiltak, men at det kan være grunn til å differensiere tiltaksgjennomføringen etter naturgitte forhold og resipientforhold.

Det er en utfordring å måle kortsiktige effekter av tiltak for å redusere næringsstofftapet til vann. I Morssavassdraget er det imidlertid gjort flere målinger som antyder at målrettet innsats over tid kan ha en positiv innvirkning på forurensningen fra landbruket. Men variasjoner i nedbør og temperatur har meget stor betydning for de årlige variasjonene.

Redusert jordarbeiding om høsten er blant de viktigste tiltakene i kornområdene for å begrense erosjon og avrenning. Redusert jordarbeiding kan imidlertid øke risikoen for soppangrep og giftstoffene mykotoksiner i kornet. SLF har tildelt midler til ulike FoU-prosjekter for å få frem bedre kunnskap om hvordan risikoen for

FOTO: NONO DIMBY

FOTO: COLOURBOX

mykotoksiner henger sammen med driftspraksis og hvilke tiltak som kan bedre situasjonen.

Vannforskriften

De første forvaltningsplanene etter vannforskriften ble godkjent i 2010. Arbeidet nå omfatter både oppfølging av disse planene og utarbeidelse av nye forvaltningsplaner for alle vannområder. De første planene viser at det er behov for betydelige tiltak i mange jordbruks-påvirkede vassdrag dersom man skal nå målet om god vannkvalitet. En rapport fra NILF og Bioforsk om kostnadseffektivitet av ulike jordarbeidingstiltak viser at det er mest effektivt å sette inn tiltak på de arealene som har høyest erosjonsrisiko. NILF og Bioforsk viderefører dette arbeidet for å fremskaffe bedre kunnskap om nytte og kostnader ved tiltak i jordbruket.

Ansvar for gjennomføringen av vannforskriften i Norge er fordelt på flere departementer. SLF samarbeider med andre direktorater om å legge til rette for arbeidet i vannregionene. SLF skal bidra til god involvering av landbruksfaglig kompetanse i arbeidet, blant annet gjennom å bedre kunnskapsgrunnlaget, utvikle verktøy og arrangere fagsamlinger. SLF har etablert et faglig nettverk for fylkesmennene til dette formålet.

Utvalgte kulturlandskap

Arbeidet i de utvalgte kulturlandskapene fortsatte i 2011, og selv om vær-situasjonen i flere av områdene skapte noen ekstra utfordringer ble det gjennomført mange gode tiltak. Etter hvert har flere områder også kommet i gang med store investeringstiltak som har krevd noe lenger planleggingstid. Det ble bevilget totalt 14 mill. kroner til skjøtsel og investeringer, hvorav 8 mill. kroner over jordbruksavtalen og 6 mill. kroner fra Miljøverndepartementet. Som tidligere år ble det også i 2011 arrangert en nettverkssamling for eiere og driver i de utvalgte kulturlandskapene. Samlingen ble avholdt

på Steinssletta i Hole og Ringerike kommuner, Buskeruds utvalgte kulturlandskap.

Verdensarv

Store kulturlandskapsverdier i tilknytning til jordbruket var en viktig årsak til at Vestnorsk Fjordlandskap, med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden, og Vegaøyen kom på UNESCOs verdensarvliste på midten av 2000-tallet. I 2011 ble det bevilget 3 mill. kroner til verdensarvsatsingen over Landbrukets utviklingsfond. Sammen med midler fra miljøforvaltningen har disse bidratt til mange gode tiltak for å legge til rette for fortsatt drift og ivaretagelse av viktige kulturlandskapsverdier i områdene.

Naturmangfoldloven og landbruket

SLF har i 2011 veiledet kommuner og fylker om hvordan naturmangfoldlovens generelle bestemmelser skal komme til anvendelse i sektorlovgivningen for jordbruk og skogbruk. Vi har også vært involvert i Direktoratet for Naturforvaltning sitt arbeid med prioriterte arter og utvalgte naturtyper.

Utviklingsprogram for klimatil-tak i jordbruket

Både i LMDs klimamelding og i «Klimakur 2020» er det foreslått en rekke tiltak som kan redusere klimagassutslippene fra sektoren. SLF er sekretariat for Nasjonalt utviklingsprogram for klimatil-tak i jordbruket. Gjennom programmet skal man få frem økt kunnskap om størrelsen av de faktiske klimagassutslippene fra jordbruket og hva som kan være effektive tiltak for å redusere utslippene. I 2011 ble det tildelt 5.8 mill. kroner til 17 prosjekter.

Klimaprogrammet er nå i en fase hvor formidling er viktig. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i 2011 fått midler til å gjennomføre prosjektet "Fra kunnskap til handling". Målet er å nå ut til den enkelte bonde med

FOTO: SLF

oppdatert informasjon om tiltak som kan gjennomføres på gården. Norsk landbruksrådgiving i Rogaland har i samarbeid med flere partnere, gjennomført markdager og informasjonsmøter for å formidle kunnskap om miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel.

Gjennom casestudier har Fylkesmannen i Østfold, i samarbeid med blant annet Østfoldforskning, dokumentert at det beste klimaregnskapet for større biogassanlegg oppnås ved å sambehandle matavfall og husdyrgjødsel, hvorpå biogassen oppgraderes til kjøretøykvalitet og bioresten tilbakeføres til jordbruket. Studier på sammenheng mellom lystgasstap og drenering indikerer kraftig reduksjon i lystgasstap fra moderat til godt drenert jord sammenlignet med dårlig drenert jord. Arbeidet på området fortsetter.

I mars 2011 arrangerte SLF og Bioforsk et seminar om biogass. Der ble kunnskapsstatus på området gjennomgått. I november ble det arrangert et nordisk biokullseminar over to dager, også dette i samarbeid med Bioforsk. Forskere fra de nordiske og andre europeiske land presenterte det siste innen forskning på biokull som klimatilnærte i jordbruket. Det er behov for økt kunnskap om agronomiske effekter av tilførsel av biokull under våre klimatiske forhold.

Økologisk produksjon og forbruk

I Soria Moria II er det satt som mål at 15 prosent av matproduksjon og forbruk skal være økologisk i 2020. I november kom Meld. St. 9 (2011-2012) «Velkommen til bords», som viderefører målsetningene fra Soria Moria. I LMDs handlingsplan «Økonomisk, agronomisk – økologisk!» legges det vekt på at økt forbruk skal skje på basis av norske varer for de produkter det er forutsetning

for å produsere i Norge. Økologisk landbruk er i en utviklingsfase, der perioder med ubalanse mellom tilbud og etterspørsel etter økologiske produkter må forventes. De langsiktige målene står likevel fast, og det arbeides parallelt med strategier innen produksjon og forbruk.

SLF har i 2011 hatt ansvar for den faglige møtearenaen for økologisk produksjon og forbruk, som gir innspill og råd til LMD og andre. SLF har også i oppdrag fra LMD å utrede muligheten av å etablere et storskalaforsøk hvor effekter av økologisk landbruk ses i sammenheng med utfordringer knyttet til miljø, klima og ressursforvaltning, og dette arbeidet er igangsatt høsten 2011.

Markedsutvikling, produksjon og tilskudd

Omsetningen av økologiske produkter i dagligvare- og helsekostkjeder utgjorde i underkant av 1 mrd. kroner eller en prosent av dagligvare- og helsekostmarkedet i 2010. SLF registrerte imidlertid vekst i andre salgskanaler som Bondens marked og storhusholdning som langt på vei utlignet fallet i dagligvaremarkedet. Første halvår 2011 er det målt en vekst på fem prosent i dagligvarehandelen, og det har også vært omsetningsvekst i andre salgskanaler sammenlignet med første halvår 2010.

Svak utvikling i salg av økologisk melk og storfekjøtt har vært medvirkende til at færre bønder har valgt å legge om til økologisk drift. Etter føringer fra jordbruksavtalen har SLF i 2011 påbegynt et samarbeid med Matmerk hvor målet er å øke salget av økologisk melk og kjøtt gjennom dagligvarehandelen. De fire dagligvarekjedene har i 2011 blitt invitert til å søke om midler til prosjekter for å øke tilgjengelighet og salg av norske økologiske produkter i 2012.

Produksjonstilskuddene øremerket til økologisk landbruk har vært stabile de senere år, men i 2011 har det

vært en vridning til fordel for økologisk husdyr på bekostning av tilskudd til økologisk eng og beite.

Økologiske utviklingsmidler

For 2011 ble det avsatt 44 mill. kroner til utviklingstiltak innen økologisk landbruk. 67 ulike prosjekter har fått støtte, hvorav 21 har fått midler tidligere og var inne i sitt siste prosjektår. Prosjektene omfatter tiltak både innen produksjon og forbruk. Tildeling av midler til økologiske handlingsplaner i fylkene, og til foregangsfylkesatsingen er videreført i 2011. SLF gjennomførte i august en fagsamling i Steinkjer for alle prosjektledere og representanter fra fylkene, hvor nettverksbygging og faglige diskusjoner om økologisatsingen fremover sto sentralt. Alle prosjekter som har mottatt utviklingsmidler er omtalt på SLFs nettsider. Her følger en kort omtale av noen satsinger i 2011:

Økologisk melk

SLF har i 2011 gitt støtte til TINEs prosjekt «Økt produksjon av økomelk i Nord-Norge». Hovedmålsetningen er at TINE skal være leveringsdyktig på økologisk melk i hele landet, og arbeidet består blant annet i å rekruttere flere bønder som vil legge om til økologisk melkeproduksjon. TINE har i 2011 inngått avtale om leveranse av 650 000 liter økologisk lettmelk til Forsvaret, noe som sikrer større avsetning av den økologiske melka. Foregangsfylket for økologisk melk (Trøndelagsfylkene) jobber også med tiltak rettet mot økt produksjon og omsetning av økologisk melk.

Økologisk mat i storhusholdninger

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) jobber med utarbeiding av retningslinjer for økologisk mat i offentlige anskaffelser. Prosjektet som startet i 2010 gjennomførte siste år blant annet en kursserie rettet mot offentlige innkjøpere i de største norske byene. Mer enn 90 interesserte institusjoner har deltatt. Det er også arbeidet med å få økologisk mat inn som et kriterium i ny catering- og rammeavtale for departementene. Også Nofima og foregangsfylket for økt økologisk forbruk (Østfold, Oslo og Akershus) har jobbet med tiltak for å få mer økologisk mat i storhusholdninger. SLF vil videreføre og forsterke satsingen på storhusholdninger i 2012.

Økologisk mat til barn og unge

SLF har i 2011 støttet flere prosjekter som har tiltak rettet mot barn og unge. Et av dem er Geitmyra Matkultursenter for barn. Landbruks- og matministeren Lars Peder Brekk deltok ved åpningen 1. september sammen med fiskeri og kystminister Lisbeth Berg-Hansen.

Senteret tilbyr matlagingskurs, dyrking av grønnsa-

ker, frukt og urter, sammen med andre aktiviteter på gården. SLF ga sin støtte til etablering av en økologisk demonstrasjons- og formidlingshage som blir en viktig del av undervisningen. Aktivitetene på gården retter seg først og fremst mot barn i alderen 1-15 år, men senteret skal i tillegg drive kursing av lærere og formidlingspersonale i skoler, SFO og barnehager.

Jordvern og arealplanlegging

Omdisponering av dyrka og dyrkbar mark

Omdisponering av jordbruksareal rapporteres inn av kommunene via KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering). I 2011 ble det samlet inn statistikk for rapporteringsåret 2010. Nær alle kommunene har rapportert for dette året, og SLF vurderer at kvaliteten på rapporteringen stadig blir bedre. Kommunene rapporterer omdisponering av både dyrka og dyrkbar mark.

Regjeringen har hatt som mål at årlig omdisponering av dyrka mark skal halveres innen 2010. Dette innebærer en årlig omdisponering på under 6 000 dekar. I henhold til KOSTRA-rapporteringen ble det i 2010 omdisponert 6 700 dekar dyrka jord. Dette er 20 prosent mindre enn i 2009. Selv om dette er det laveste registrerte nivået siden 1980, og 20 prosent lavere enn i 2009, er omdisponeringen fortsatt høyere enn ønsket i forhold til det nasjonale jordvernmålet.

Til sammen ble 12 200 dekar dyrka og dyrkbar jord vedtatt omdisponert til andre formål enn jordbruk i 2010. Resultatet for 2011 vil foreligge 15. juni 2012. Dette viser at regjeringens mål om en halvering av omdisponert areal innen 2010 ikke nås. Regjeringen foreslår i Meld. St. 9 (2011-2012) å videreføre målet om årlig omdisponering på under 6 000 dekar. Skal målet nås, kreves det en strengere praktisering av jordvernet i årene fremover.

Som ledd i arbeidet med å følge opp de nasjonale målene om å beskytte arealressursene har SLF et særlig ansvar for juridiske virkemidler og informasjonsvirksomhet. SLF driver et fagnettverk for representanter fra landbruksavdelingene til fylkesmennene, innenfor området areal- og planspørsmål, og deltar med foredrag på kommunesamlinger i regi av fylkesmennene.

Nasjonalt jordvernmål sier at innen 2010 skal den årlige omdisponeringen av de mest verdifulle jordressursene halveres. I Norge utgjør jordbruksarealene ca. 3 prosent av totalt landareal, mens de i verden utgjør ca. 10 prosent. Norge har ca. 2,2 dekar jordbruksareal per innbygger, mot ca. 2,7 dekar per verdensborger. I Norge er bare ca. 1/3 av jordbruksarealet egnet for matkornproduksjon.

FOTO: COLOURBOX

egenerklæring, konsesjonsbehandling, oppfølging og kontroll av boplikt ble tatt opp.

Skogbruk

Vanskelige driftsforhold med mye nedbør har gitt driftsapparatet i skogen utfordringer i året som gikk. Skogsentreprenørene har gjort en stor innsats for å få tømmeret fram til skogsbilveiene.

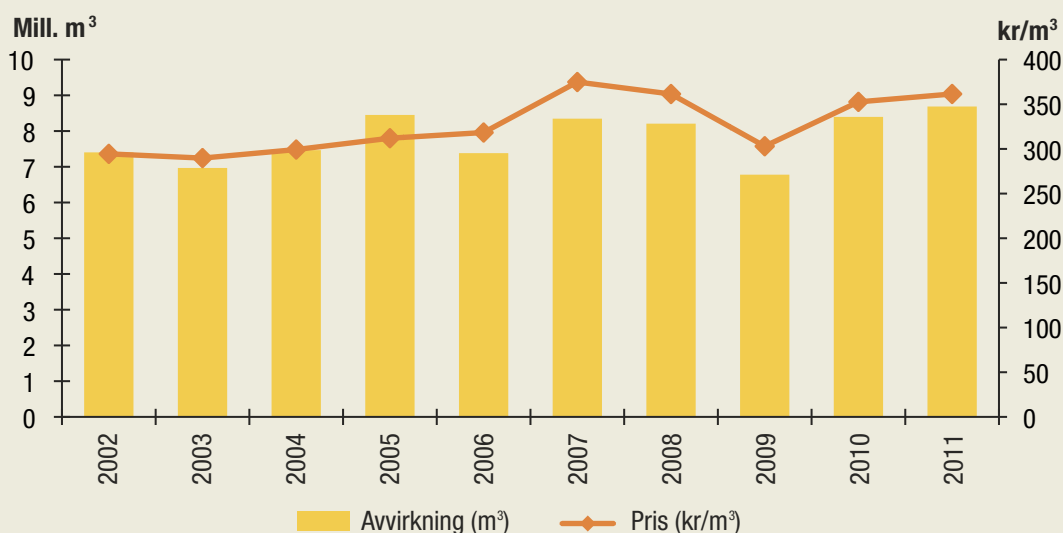
Avvirkningsnivået i 2011 er tross vanskelige forhold blant de høyeste som er registrert og vi må tilbake til midten av 1990-tallet for å finne så høye avvirkningsnivåer. Totalt ble det avvirket 8,7 mill. m³ tømmer i 2011. Gode tømmerpriser medvirket til denne økningen. Eterspørselen etter tømmer og skogprodukter har vært

god. Gjennomsnittsprisen på alt levert tømmer har økt fra 353 kr/m³ i 2010 til 362 kr/m³ i 2011. I løpet av de siste 10 år er det bare i 2007 vi har hatt høyere gjennomsnittspris enn i 2011.

Planteaktiviteten har de siste årene vært lav. På oppdrag fra LMD har SLF derfor utarbeidet rutiner som kommunene bruker til å følge opp foryngelsesplikten etter hogst. Dette har vært en påminning for mange skogeiere, og det er positivt å registrere at planteaktiviteten i 2011 har økt med 15 prosent. Men det er for tidlig å si om dette er en vedvarende trend. Når det gjelder ungskogpleie er aktiviteten uendret i forhold til 2010.

Bruk av skogfond til investeringer i skogen har gått opp i 2011 og var totalt på ca. 293 mill. kroner, mot ca. 265 mill. kroner året før. Avsetning av nye skogfonds-

Avvirkning og priser 2002-2011

midler var høyere enn dette, slik at skogfondet likevel har økt og er nå på 1,18 mrd. kroner.

Det ble bevilget 173 mill. kroner fra Landbrukets Utviklingsfond som tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket og til skogbruksplanlegging, inkludert 10 mill. kroner til særskilt satsing på kystskogbruket.

Energiflistilskudd

Det har i 2011 vært en ytterligere økning i uttak av virke til energiflis. Tilskuddsatsen ble redusert med ca. 25 prosent, uttaket økte likevel med 300 000 lm³ og ble på vel 800 000 lm³ i 2011. Energiinnholdet i dette virket utgjør varmebehovet til 70 tusen husstander. Bevilgningen for 2011 på 29 mill. kroner var oppbrukt i første halvdel av oktober, resterende tilskuddsøknader er dekket av bevilgningen for 2012. Bevilgningen til

energiflisordningen har vært stabil de to siste år mens opparbeidet volum er tredoblet.

Utviklingsfondet for skogbruk

SLF har i 2011 overtatt sekretariatet for Utviklingsfondet for skogbruket fra Norges Forskningsråd. Utviklingsfondet har som formål å fremme forskning, utvikling, informasjon og opplæring innen skogbruket, samt andre tiltak av interesse for skogbruksnæringen. Årlige tildelinger ligger på 3-4 mill. kroner og i 2011 ble det tildelt 3,9 mill. kroner til 11 nye prosjekter.

2011 var FNs skogår og dette ble blant annet markert med en ministerkonferanse i Oslo i juni. SLF deltok samtidig med stand i Spikersuppa i Oslo sammen med flere andre offentlige og private aktører innen skogbruket. Her var det en bred presentasjon av norsk skogbruk

FOTO: COLOURBOX

FOTO: COLOURBOX

og treprodukter.

SLF har etablert faste kontaktmøter med andre etater og organisasjoner i skogbruket. Vi har også tett kontakt med de skogansvarlige hos fylkesmannen og har gjennomført fagsamlinger for disse.

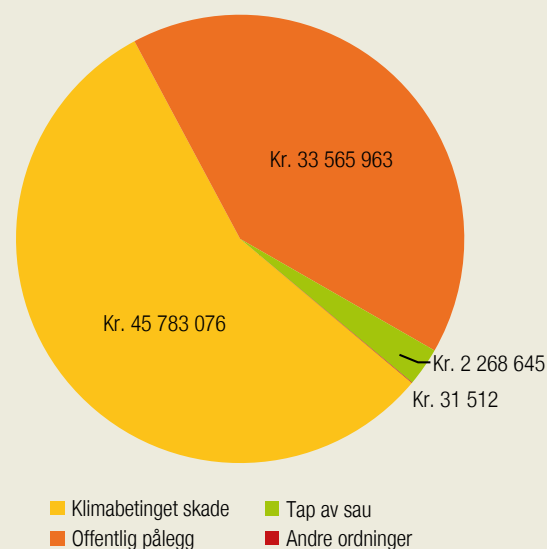
Erstatningsordningene i landbruket

Totalt ble det utbetalt 82 mill. kroner fra erstatningsordningene i landbruket i 2011. Av dette er 46 mill. kroner erstatning for klimarelaterte skader, noe som i hovedsak gjelder avlingssvikt i planteproduksjoner i landbruket. Til sammenligning var erstatningsutbetalingen i 2010 høyere, 115 mill. kroner ble utbetalt, hvorav ca. 100 mill. kroner var knyttet til klimarelaterte skader. Utbetalingene for klimaskader i 2011 lå på gjennomsnittet for perioden 2004–2011. Mange erstatnings saker i 2011 vil bli behandlet først i 2012, på grunn av søknadsfristen som for denne ordningen er 31. oktober.

Myndighetene vurderer utbrudd av enkelte plante- og dyresykdommer som så alvorlige at det gis pålegg til landbruksforetak eller husdyreiere om å gjennomføre omfattende saneringstiltak for å bli kvitt smittestoffer, eller pålegg om nedføring ved radioaktivitet i beiteområdene til husdyr. I slike tilfeller kan det gis erstatning for kostnader forbundet med tiltakene. Det kan også gis erstatning for tap av sau på beite der tapet ikke skyldes rovvilt.

Erstatningsordningene i landbruket er etablert på områder der det ikke finnes generelle forsikrings tilbud som kan redusere foretakenes risiko for økonomiske tap. Ordningene legger også til rette for en aktiv strategi for å motvirke farlige sykdommer og planteskadegjørere i landbruket.

Utbetalinger alle erstatningsordninger 2011

Overslagsbevilgning erstatter skadefondet

I jordbruksavtalen 2010 ble Skadefondet for landbruksproduksjon, som omfatter de klimarelaterte ordningene, besluttet avvirket, og erstattet med en overslagsbevilgning. Dette ble begrunnet med at lignende erstatningspregede ordninger er overslagsbevilgninger der Stortinget bevilger ut fra et normalnivå, og der bevilgningsnivået justeres ved avvikende forbruk innenfor gjeldende satser. Det ble opprettet en ny tilskuddspost fra 01. juli 2011 finansiert over jordbruksavtalen «Tilskudd til erstatninger m.m.»

Flom, store nedbørmengder og vanskelige høsteforhold

Vekstsesongen 2011 har i mange områder i Sør Norge

vært preget av store nedbørsmengder. Søknader fra fylkene indikerer hvilke områder som har hatt mest klimarelaterte skader i 2011. Sogn og Fjordane og særlig Hordaland har mange søknader knyttet til avlingssvikt for frukt og bær. Østlandet har hatt vanskelige innhøstingsforhold og det har særlig påvirket kornhøsten. Rogaland som vanligvis ikke opplever avlingssvikt har i 2011 mange søknader innen grovførproduksjon. Oppland og Hedmark har hatt flom på forsommeren og på senere i sesongen ble det mye nedbør, noe som har redusert korn- og grovføravlingene.

Sykdommer og skadegjørere i planteproduksjonen

Erstatningsutbetalinger ligger på gjennomsnittet etter pålegg om sanering etter farlige planteskadegjørere i 2011. Utbetalingene ble på ca. 12,1 mill. kroner. Utbetalingene varierer betydelig mellom år. Sanering av ulike sykdommer knyttet til veksthusproduksjon har gitt erstatningsutbetalinger på i overkant av 5,4 mill. kroner i 2011. Skader som følge av minèrflue (Liromyza), Pelargoniumrust og Sør-Amerikansk minerflue har utløst størst erstatning. I 2011 ble sykdommen heksekost påvist i flere frukthager på Vestlandet. Som følge av heksekost ble det utbetalt i overkant av 2,1 mill. kroner. Funn av hvit og gul potetcystenematode (PCN) hos potet- og ferdigplenprodusenter i Rogaland og Vestfold utløste erstatning på i underkant av 4 mill. kroner i 2011.

Erstatning etter påvisning av biepest

I 2010 ble den svært smittsomme sykdommen biepest, tidligere kalt åpen yngelrøte, påvist i bigårder i Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark og Hedmark. Biepest spres av en bakterie som ikke har vært påvist her i landet siden 1994. Sykdommen kan føre til store tap. Biepest er ikke farlig for mennesker.

Mattilsynet har gitt 47 vedtak om destruksjon og sanering av bigårder i 2011. Fylkesmannen og SLF behandler

søknader om erstatning etter påleggssaker. I 2011 er det utbetalt ca. 18 mill. kroner i erstatning fordelt på ca. 60 saker.

Biepest er et økende problem i Europa. Sveits, Nederland og England opplever alle kraftige angrep.

Tilskudd til frøavl og potetavl i 2011

I 2011 ble det utbetalt i overkant av 8,8 mill. kroner i tilskudd til norsk frøavl. Tilskuddet skal bidra til å fremme dyrking og forsyning av frø til produksjon av gras, belgvekster, rotvekster og grønnsaker med klimatilpassa sorter. Det kan utbetales tilskudd ved svikt i rødkløverproduksjonen. Bransjen har meldt om betydelig svikt i rødkløveravlinga i 2011 som vil kunne føre til økte utbetalinger av tilskudd i 2012. Det meldes om lave kløveravlinger i Europa generelt og det spekuleres i om lave bestander av humle kan ha gitt redusert pollinering og dermed små frøavlinger.

I 2011 ble det utbetalt i underkant av 6,7 mill. kroner i tilskudd til sertifisert settepotetavl. Tilskuddet inneholder arealtilskudd, prisnedskrivningstilskudd, distriktstilskudd og tilskudd til frakt av settepoteter. Formålet med tilskuddet er å stimulere til økt bruk av settepoteter med høy kvalitet gjennom den sertifiserte settepotetavlen.

Deltagelse i ekspertutvalg

SLF deltok i første halvdel av 2011 i et ekspertutvalg nedsatt av Miljøverndepartementet. Utvalget fikk i oppdrag å vurderte erstatningsordningen for tap av sau som følge av rovvilt, og var sammensatt av representanter fra Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen, Mattilsynet, en kommune, næringsorganisasjoner og forskningsmiljø, i tillegg til SLF. Utvalget leverte en omforent innstilling til Miljøverndepartementet 30.juni 2011.

FOTO: SCANPIX

Naturskade

Flere naturskader enn normalt

De siste ti årene er det i gjennomsnitt hvert år meldt inn om lag 1 050 nye erstatningssaker på naturskadeområdet. De siste fire årene har tallet ligget lavere enn snittet. Antallet og omfanget av naturskader varierer betydelig mellom år.

I 2011 er det behandlet 1 671 nye erstatningssaker, og til sammen gjort vedtak om erstatning på knapt 150,3 mill. kroner. Mange erstatningssaker fra sommerens og høstens hendelser er ved årsskiftet ikke mottatt i SLF, og vil få sine erstatningsvedtak i 2012. I tillegg kommer naturskader etter stormen i november og i romjulen 2011, med et foreløpig anslag på ca. 600 nye erstatningssaker som vil bli behandlet i 2012.

Skade på grunn av flom er den største skadeårsaken i 2011 med knapt 140 mill. kroner. Skader på private vegger/bruer og jordbruksareal har ført til de største erstatningssummene med henholdsvis om lag 88 og 33 mill. kroner.

Dersom en av partene i en naturskadesak ikke er tilfreds med lensmannsskjønnet kan det kreves over-

Statens landbruksforvaltning er sekretariat for styret og ankenemnda for Statens naturskadefond. Ordningen omfatter erstatning etter naturskade og tilskudd til FoU-prosjekter som skal medvirke til å redusere skadevirkningene av fremtidige naturulykker og øke effekten av de ressurser som settes inn.

skjønn som behandles i tingretten. SLF har i 2011 vært statens representant i overskjønn over lensmannsskjønn i 13 saker. En sak ble avgjort i Høyesterett.

Flomåret 2011

Pinseflommen

Fra 9. juni 2011 og utover kom det store nedbørmengder over Sør-Norge og skapte sammen med økt snøsmelting flom mange steder. Særlig Gudbrandsdalen ble hardt rammet av flom i Otta og Gudbrandsdalslågen, med over 500 saker bare fra Midt-Gudbrandsdal. Både lokale veier og riksveier ble stengt og mange hus,

veier og jordbruksarealer ble skadet. De store nedbørs- mengdene skapte også mange større og mindre jordras som gjorde skade.

Pinseflommen medfører at 2011 blir året med flest skadehendelser etter naturskadeloven siden Østlands- flommen i 1995, selv om en stor del av sakene vil komme til behandling i 2012.

Flom i Midt-Norge

16. august ble Holtålen i Sør-Trøndelag rammet av flom i Gaula. Flommen gjorde stor skade og lammet trafikk og annen infrastruktur. I tillegg til skader på bygninger, særlig i Ålen, gjorde flommen skade på veier og jordbruksareal. Flommen antas å resultere i ca. 200 erstatningssaker til naturskadefondet.

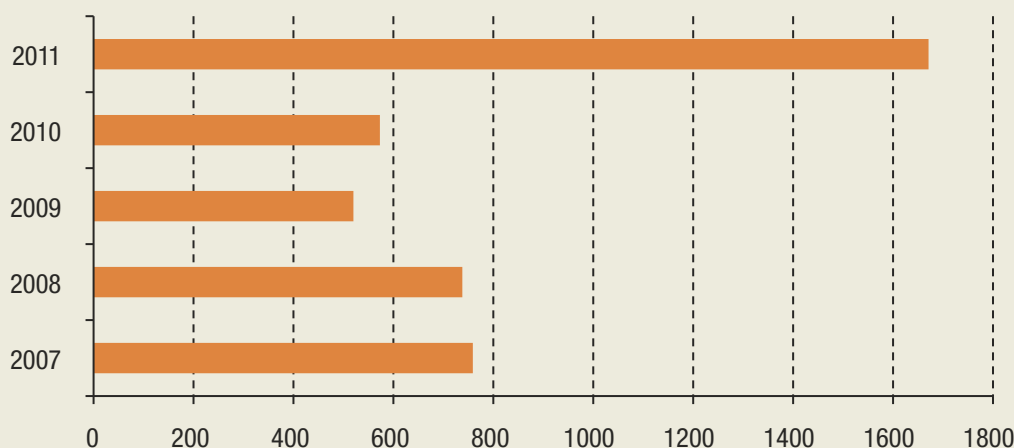
Novemberstorm i Nordland og romjulsstorm på Vestlandet

Midt i november slo stormen Berit inn over landet, og gjorde mest skade i Nord-Norge. 1. juledag traff stormen Dagmar vestkysten av Norge. Begge disse stormene gjorde stor materiell skade på bygninger, kaianlegg, strømmaster og skog langs kysten fra Sogn og Fjordane til Nordland men også store deler av Østlandet ble rammet i form av vindfelling av skog. Ved årsskiftet var det rapportert om ca. 600 nye saker til naturskadefondet som følge av stormene Berit og Dagmar, med estimerte skader på opp til 55 mill. kroner.

Naturskadeloven 50 år – jubileumskonferanse

I juni 2011 var det 50 år siden opprettelsen av Statens naturskadefond og jubileet ble markert med en konferanse i Ålesund og befaringsreise til Storfjorden og Tafjord.

Erstatningsvedtak Naturskadefondet 2007-2011

Utfordringer fremover

- Holde årlig omdisponeringen av dyrka mark under 6 000 dekar. Det er stort arealpress i flere byregioner med verdifull jord, og større samferdselsprosjekter under planlegging som kan legge beslag på god matjord.
- Hindre gjengroing av jordbruksarealer og utmark som ikke blir holdt i hevd når driftsmåter i jordbruket endres.
- Etablere gode mål- og resultatindikatorer på miljøområdet/å måle tilstand og effekt av ulike miljøtiltak.
- Tilpasse virkemidlene slik at de øker forbruket av økologisk mat.
- Få på plass en implementering av naturmangfoldlovens generelle bestemmelser i landbruksforvaltningen.
- Etablere rammebetingelser som realiserer skogbrukets positive bidrag til klimaregnskapet.
- Miljøverdier i skog som det er enighet om å ta hensyn til, skal være lett tilgjengelig i databaser og kart, både for næringsutøvere, forvaltning og samfunn.
- Nedgangskonjunkturer på verdensmarkedet og nedlegging av papirindustri i Norge gjør at næringen har behov for å utvikle nye markedsmuligheter.
- Det tar lang tid fra en naturskade oppstår til erstatningsvedtak fattes.
- Nå ut med informasjon slik at målgruppene kan ha realistiske forventninger til naturskadeerstatning og erstatningsordningene i landbruket.

Landbruksproduksjon

På resultatområdet inntekts- og velferdspolitiske tiltak i landbruket skal SLF bidra til å sikre matproduksjonen og en stabil matforsyning. Arbeidsoppgavene er utvikling og forvaltning av inntekts- og velferdsordninger, produksjonsregulerende virkemidler innen melkeproduksjon og kraftfôrkrevende produksjon, samt en rekke mindre tilskuddsordninger. Felles for ordningene er at det er primærprodusentene som er målgruppen. Sekretariatsoppgavene for Fondet for forskingsavgift på landbruksprodukter, Forskningsmidlene over jordbruksavtalen og Klagenemnda for kvoteordningen for melk ligger også under dette resultatområdet. Det samme gjelder ansvaret for SLFs eksterne kontroll med tilskudd, avgifter og rettigheter.

Ansvar for koordinering av innspill til jordbruksoppfølgeret ligger til dette området. Innspillene leveres Landbruks- og matdepartementet 15. februar hvert år.

Viktige mål er å bidra til verdiskaping i næringslivet og å videreutvikle regelverket slik at det blir lettere å rette seg etter for foretakene, og slik at det styrker grunnlaget for en effektiv og enhetlig forvaltning, samt at de politiske mål nås.

Antall foretak

44 723 søkte produksjonstilskudd i 2011. Det er 1 007 færre søkere enn i 2010, en nedgang på 2,2 prosent. Nedgangen er noe større enn fra 2009 til 2010 da det var en nedgang på 823 foretak eller 1,9 prosent.

Jordbruksareal

Jordbruksareal i drift er i underkant av 10 mill. dekar. De foreløpige arealtallene indikerer en nedgang på 65 000 dekar, samme nedgang som i 2010. I 2005 var det 10,26 mill. dekar jordbruksareal i drift, mot 9,98 mill. dekar i 2011. Dette er en nedgang på 2,7 prosent. Det ser ut til at nedgangen i areal i stor grad skjer i de kommunene som har tatt i bruk arealopplysninger fra gårdskart fra 2011.

Økologisk landbruksproduksjon

Nedgangen i areal i første års karens som kom i 2010 fortsatte i 2011. I 2009 var det 550 søkere med vel 63 000 dekar under omlegging, mens tallene i 2011 var 310 søkere med 21 500 dekar. Andelen jordbruksareal som er lagt om eller er under omlegging til økologisk drift, holder seg imidlertid på nesten samme nivå som i 2010.

Noen utviklingstrekk

Utviklingstrekkene er basert på tall fra søknader om produksjonstilskudd for 2011.

- Areal i drift har vært noenlunde stabilt de siste årene. Gjennomsnittlig areal per driftsenhet var 223 dekar.
- Tallet på foretak som produserer kumelk går ned. Fra 2010 til 2011 var det en reduksjon på nesten 600 foretak til vel 10 500. Gjennomsnittsbetsetningen øker med nesten en ku til 22,1 melkekyr.

- Mens økningen i antall ammekyr var større enn nedgangen i antall melkekyr fra 2009 til 2010, er det nedgang i det totale antallet kyr fra 2010 til 2011. Antall melkekyr gikk ned med 4 700 til 233 400, mens antall ammekyr økte med 2 000 til snaut 71 600.
- Antall søkere som produserer geitemelk er redusert med 18 til 379. Gjennomsnittsbetsetningen har økt med to dyr, til 93 melkegeiter.
- Antall søkere som har sau er redusert med vel 200 til ca. 14 100. Gjennomsnittsbetsetningen er nå på 59 søyer og 98 lam.
- Antall smågrisprodusenter er redusert med over 100 til 1 312. Gjennomsnittsbetsetningen har økt med to purker til 42. Tallet på søkere som har slaktegris er redusert med 78 til 2 120. Gjennomsnittlig antall slaktegris per produsent har økt med 7 dyr fra 2010, og er nå på 217 slaktegris.
- Antall søkere som driver eggproduksjon har gått noe ned, og er nå på ca. 1 740. Gjennomsnittlig antall verpehøns per søker har økt til 2 170.

Produserte mengder

Produksjonen i 2011 viser følgende endringer i forhold til 2010: Reduksjon på henholdsvis 2,0 prosent for kumelk, 2,5 prosent for geitemelk, 2,3 prosent for storfe-kjøtt, 4,4 prosent for lam/sau og 0,3 prosent for fjørfeslakt (kylling og kalkun). Økning på 1,5 prosent for svin. I følge prognosen ser det ut til å bli en reduksjon på 16,1 prosent for korn.

Utviklingen i kjøttproduksjonen viser at kylling peker seg ut med en betydelig vekst frem til og med 2008. I 2009 gikk kyllingproduksjonen noe ned. Den steg igjen i 2010, men har hatt noe nedgang i 2011. Svineproduksjonen har hatt en jevn økning.

I 2011 ble det produsert ca. 19,5 mill. liter geitemelk og 1 476 mill. liter kumelk.

Tilskuddsforvaltning

I 2011 har det vært arbeidet videre med utvikling av fag-systemer og regelverk for søknadsbehandling, kontroll og utbetaling av tilskudd. Dette skal sikre at rett beløp blir utbetalt til rett tid til rett foretak. Økt kontrollak-

tivitet hos fylkesmennene av et krevende regelverk for driftsfellesskapsbegrensninger medfører et økende omfang av tildels kompliserte klagesaker til SLF. Saksbehandlingstiden for disse sakene er en utfordring både for forvaltningen og de berørte.

SLF deltok i 2011 på kommunesamlinger i regi av Fylkesmannen i åtte fylker der produksjonstilskudd og avløsertilskudd var tema. SLF arrangerte også en egen samling med samme tema for medarbeidere i fylkene.

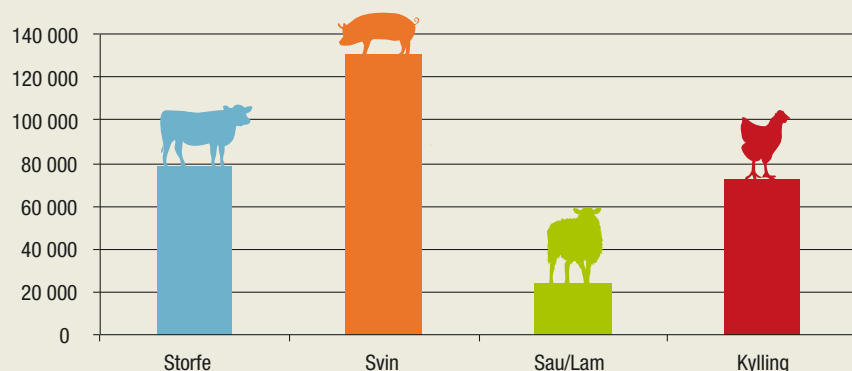
De samlede tilskuddene var i 2011 på 10,1 mrd. kro-

ner, der produksjonstilskudd utgjorde 7,1 mrd. kroner, pristilskudd 1,4 mrd. kroner til jordbruksforetak og velferdsordninger 1,6 mrd. kroner.

Offentligrettslige krav i utbetaling av produksjonstilskudd

Blant de foretakene som mottar produksjonstilskudd, effektuerer SLF lovhjemlede krav som trekk i tilskudds-utbetalingen for ca. 3 900 foretak. Dette utføres av SLF på vegne av en tredjepart. I tillegg til skatt og merver-

Slaktemengde 2011 fordelt på dyreslag

Figuren viser mengden slaktekjøtt i 2011 fordelt på dyreslagene storfe, svin, sau/lam og kylling.

diavgift fra Skatteetaten, kommer de andre kravene fra namsmenn, Statens innkrevingssentral, NAV og kommunene. Det juridiske grunnlaget for effektivisering av kravene er blant annet hjemlet i skatteloven og tvangsfullbyrdelsesloven. De offentligrettslige kravene fordelte seg i 2011 på 68 mill. kroner i skatt, 34 mill. kroner i merverdiavgift og 20 mill. kroner i andre offentligrettslige krav.

Veterinære reiser

SLF yter reisetilskudd til veterinærer ved syke- og inseminasjonsbesøk. I 2011 ble det utbetalt 43,9 mill. kroner. Det er 0,4 mill. kroner mer enn i 2010.

Innfrakttilskudd slakt

I 2011 ble det tatt i bruk en ny modell for beregning av innfrakttilskudd slakt. Tilskuddsgrunnlaget er kostnader til transport fra kommunesenter til nærmeste større slakteri som kan slakte dyreslaget. Det er innført en egenfinansieringssone på 50 km, der slakteriene bærer innfraktkostnadene selv. For slakteri med slaktekvantum under 1 500 tonn, beregnes tilskuddet blant

Innfrakttilskudd for slakt fikk en ny beregningsmodell i 2011. Grunnlaget for tilskuddet er kostnader for frakt fra et kommunesenter til nærmeste store slakteri. Modellen innebærer en egenfinansieringssone på 50 km, der slakteriene bærer fraktkostnadene selv. Slakteri med slaktekvantum under 1 500 tonn får en egen variant uten egen finansieringssone.

annet uten egenfinansieringssone. Den nye ordningen ble iverksatt fra 1. januar 2011, og de nye reglene ble implementert i fagsystemet Leveransedatabasen fra samme tidspunkt.

Tilskudd til norsk ull

Systemet for tilskuddssatser for ull ble forenklet med færre satser i 2009. Nytt system ble evaluert i 2011. I tillegg til SLF, bidro Norilia, Fatland Ull og Fagtjenesten for ull til evalueringen. Systemet ble justert og satsene endret. Det innebærer at de fleste enerkvalitetene fikk økte satser og at de dårligste kvalitetene fikk lavere satser. For skinn resulterte evalueringen i at satsen for villsausskinn ble redusert.

Landbruksvikarordningen

Avløserlagene overtok ansvaret for landbruksvikarvirksomheten i 2008, og tilskuddet per årsverk har økt betydelig. Det ble utført ca. 235 årsverk av landbruksvikarer i 2010, og tallene ser ut til å ligge på samme nivå i 2011. Ordningen dekker 400 kommuner og er dermed landsdekkende slik målsettingen var.

Produksjonsregulering

SLF er førstelinje i saker som omhandler kvoteordningen for melk. Det innebærer blant annet at SLF beregner kvoten til den enkelte produsent hvert år. I 2011 fattet SLF ca. 600 enkeltvedtak vedrørende kvoteordningen (omsetning og leie av kvoter er holdt utenom). Av disse var ca. 40 prosent om samdrifter. I 2011 var det 1 528 samdrifter, en nedgang på 176 fra året før.

På husdyrkonsesjonsområdet er det få saker til behandling i SLF. SLFs hovedoppgave er å bidra til kompetanseheving og klargjøring av regelverket i ytre forvaltning, slik at den kan håndtere krevende problemstillinger.

Omsetning og leie av kvote

Det var 291 kumelkprodusenter og 11 geitemelkprodusenter som solgte melkekvote i 2011. Disse solgte totalt 26,2 mill. liter kumelkkvote og 537 374 liter geitemelkkvote. Interessen for å kjøpe melkekvote fra staten til konvensjonell melkeproduksjon har gått noe ned fra 2010. Totalt ble det godkjent 4008 kjøp av kumelkkvote og 111 kjøp av geitemelkkvote. Statens del av kvotehandelene var 14,5 mill. liter kumelkkvote og 249 292 liter geitemelkkvote. Det ble leid ut 536 kumelkkvoter tilsvarende en melkemengde på henholdsvis 38,4 mill. liter. Videre ble det leid ut 23 geitemelkkvoter tilsvarende en melkemengde på 667 639 liter.

SLF har en nettløsning for kjøp og leie. Via systemet Altinn får brukerne mulighet til å se detaljer om kvoten, og å melde inn utleie og kjøp av kvote fra staten. I 2011 benyttet henholdsvis 54 prosent av kjøperne av kumelkkvote og 63 prosent av kjøperne av geitemelkkvoter seg av denne muligheten. Omtrent 10 prosent av meldingene om utleie av kumelkkvoter og 16 prosent av meldingene om utleie av geitemelkkvoter ble også meldt inn elektronisk. Den elektroniske søkertjenesten gir sikker og effektiv innlevering av søknader, samtidig som den gir melkeprodusentene og forvaltningen god oversikt over innsendte søknader.

Klagenemnda for kvoteordningen for melk

SLF har sekretariatsfunksjonen for Klagenemnda for kvoteordningen for melk. Klagenemnda er klageinstans for saker som gjelder forskrift om kvoteordningen for melk, og forskrift om fritak fra overproduksjonsavgift ved lokal foredling av melk. I 2011 behandlet klagenemnda 36 saker. Syv av disse ble imøtekommet, fire ble delvis imøtekommet, 24 ble ikke imøtekommet og en ble avvist. Flertallet av sakene dreier seg om dispensasjon fra kravet om to års sammenhengende levering ved etablering av samdrift, samt ved salg og leie av kvote.

Lokal fordeling av melk

SLF kan gi fritak fra overproduksjonsavgift for produksjon av melk til lokal foredling. Formålet med ordningen er å stimulere til økt verdiskaping i melkeproduksjonen gjennom å utnytte potensialet i markedet for melk som blir foredlet lokalt. Ved utgangen av 2011 hadde 166 landbrukseiendommer og samdriftsforetak fritak fra overproduksjonsavgift. I tillegg finnes det lokale foredlere som produserer melk innenfor eksisterende melkekvote. I samsvar med gjeldende regelverk skal all melkeproduksjon som blir foredlet og omsatt lokalt rapporteres til SLF innenfor gitte frister. SLF får inn rapporter om melkeproduksjon til lokal foredling fra om lag 83 produsenter.

Husdyrkonsesjon

Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen har som formål å legge til rette for spredning av denne produksjonen ved at det er satt maksimalgrenser for enhetene. Det er i dag 217 foretak som har konsesjon for å drive over konsesjonsgrensene. Av disse har 94 konsesjon for svineproduksjon, 114 for fjørfe og ni for kombinert svine- og fjørfeproduksjon. SLF er klageinstans for saker som gjelder regelverket for husdyrkonsesjon. I 2011 ble 19 klagesaker behandlet i SLF. Disse omhandlet i hovedsak søknad om konsesjon ut over den konsesjonsfrie grensen eller ileggelse av erstatning på grunn av produksjon over de konsesjonsfrie grensene. Registrerte vedtak per desember 2011 viser at det ble fattet vedtak om innkreving av standardisert erstatning for til sammen 1,65 mill. kroner i 2011.

Forskning

SLF er sekretariat for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA). Styrene er samordnet for å sikre helhetlig og effektiv forvaltning av de samlede forskningsmidlene.

Det er etablert et tett samarbeid med Norges forskningsråd (NFR). Samarbeidet bidrar til at:

- det oppnås faglig vitenskapelig kvalitetssikring av forskningsprosjektene
- det blir enklere å se sammenheng i den totale bruken av forskningsmidlene
- det bidrar til å forenkle og effektivisere administrasjonen

Følgende hovedprioriteringer ble i 2010 og 2011 fulgt for utlysningen av forskningsmidler:

- Verdiskaping og effektiv produksjon
- Mat, helse og forbruker
- Bærekraftig utvikling og mattrygghet
- Oppfølging av FoU-prioriteringene i St.meld. nr. 39 (2008-2009): Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen
- Økologisk landbruk:
  - Utvikle kretsløpssystemer for bærekraftig nærings-tilgang i produksjonssystemer med og uten husdyr.
  - Flaskehals i økologisk landbruk

På grunn av den økonomiske situasjonen i FFL høsten 2010, ble det kun innvilget fire prosjekter samme år. Situasjonen innebar at FFL/JA per januar 2011 satt med en søknadsportefølje på 27 prosjekter som var kvalitets-sikret og klare til behandling. Kvaliteten på disse søknadene var generelt høy. Ingen av søknadene ble avslått, men i stedet satt på ei reserveliste for eventuelt å kunne vurderes i løpet av 2011.

På styremøte i desember 2011 ble de 27 prosjektene vurdert. Av dem ble 14 prosjekter tildelt midler. Totalt ble det i 2011 tildelt forskningsmidler for 71 mill. kroner for perioden 2012-2016. I tillegg innvilget styret 53.6 mill. kroner til strategiske instituttprogrammer i Nofima for 2012.

Publisering og formidling er en prioritert oppgave. Derfor ble det fra juni 2011 lagt ut informasjon om

FOTO: COLOURBOX

ca. 100 påbegynte og avsluttede prosjekter på SLF sine hjemmesider.

Utover dette, legges det ut fortløpende nettnyheter om prosjekter og andre aktiviteter relatert til FFL/JA. Dette gjøres ofte i samråd med Landbruks- og matdepartementet, Norges forskningsråd og forskningsinstitusjoner.

Utfordringer fremover

Økt matproduksjonen for å opprettholde selvforsyningsgraden, kombinert med ønske om landbruk over hele landet, innebærer at SLF må arbeide mer med analyse og vurdering av utviklingstrekk i produksjonsfordeling og arealutvikling for å kunne bidra til å utvikle virkemidlene.

SLF skal **videreutvikle** regelverk og saksbehandlings-systemer, slik at de blir lettere å innrette seg etter for

foretakene, og enklere å forvalte på en effektiv og god måte.

En effektiv og kvalitativt **god kontroll** er viktig for næringslivet, for tilliten til forvaltningen og legitimiteten til virkemidlene og landbrukspolitikken. SLF ønsker å styrke kontrollen av foretak i hele verdikjeden, samt bidra til at fylkesmenn og kommuner kan utøve sin forvaltning og kontrollfunksjon på en god måte.

Formidling av fag- og forvaltningskompetanse til regional og lokal landbruksforvaltning er nødvendig for å lykkes med den samlede forvaltning av virkemidlene.

FoU er avgjørende for å utvikle innovative og konkurransedyktige verdikjeder. SLF er sekretariat for to styrever som årlig disponerer forskningsmidler på omlag 175 mill. kroner. For SLF er det en særlig utfordring å bidra til å gjøre forskningsresultatene lett tilgjengelig for målgruppene.

Handel og industri

På resultatområdet markedstiltak, handel og industri skal SLF bidra til å sikre en godt fungerende næringsmiddelindustri og et stabilt marked som gir avsetning for norske jordbruksvarer til stabile priser. Omsetningsledd og næringsmiddelindustri er viktige målgrupper. Forvaltning av importvernet, sekretariat for Omsetningsrådet, prisutjevningsordningen for melk og pris- og markedsovervåking er viktige oppgaver. SLF bidrar med faglige analyser og grunnlagsmateriale i internasjonale forhandlinger med bl.a. WTO, EU og EFTA.

Det internasjonale markedet for jordbruksråvarer

Prisnivået på jordbruksråvarer var historisk høyt i de internasjonale markedene i 2011, med rekordnoteringer på FNs mat- og landbruksorganisasjons matprisindeks(FAO) i løpet av første kvartal. Samlet sett lå prisene på jordbruksråvarer 23 prosent høyere i 2011 enn i 2010. Korn, sukker og oljer var blant hoveddriverne. Forventning om rekordstore kornavlinger for kornåret 2011/2012 og god tilgang på både korn, sukker og oljeråvarer bidro til kraftige prisfall på disse varene utover høsten. Prisene lå likevel på et høyt nivå ved utgangen av året. Sett for året under ett lå kornprisene 35 prosent høyere enn 2010.

Meierimarkedet var derimot preget av lite turbulens og relativt stabile høye priser, men også her var det prisnedgang utover høsten. Smør skilte seg riktignok litt fra melkepulver med stabilt høye priser i hele 2011. Det var minst svingninger i kjøttprisene. Etter jevn prisvekst i 2009 og 2010 stabiliserte kjøttprisene seg på et prisnivå tilsvarende pristoppen sommeren 2008, med et snitt for året som var 16 prosent høyere enn i 2010. Spesielt økte lammeprisene.

Det norske markedet for jordbruksråvarer

Korn

2011 var året det norske kornet regnet vekk. Den for mange dårlige kornhøsten førte til en avling på bare 961 000 tonn korn. Dette er den laveste kornavlingen i Norge siden 1995 og sammenlignet med 2010 var det en nedgang på 16 prosent. Kun 12 prosent av hveten ser ut til å holde matkvalitet. Dette er historisk lavt. Mot slutten av 1970-årene ble det vanlig å anvende norsk hvete til mat. Etter det har aldri matandelen av hveten vært så lav som i 2011.

Mykotoksininnholdet i havren var litt høyere i 2011 enn i 2010, men på grunn av det lave kvantumet vil ikke dette representere noe problem i 2012. Den havren som lå overlagret fra forrige sesong som følge av for høyt inn-

hold av mykotoksiner vil bli brukt opp i løpet av kornsesongen 2011/2012.

Regnet førte også til dårlige og små grovfôravlinger i 2011, noe som ga økt behov for kraftfôr. Forbruket av korn i matmelindustrien falt i sesongen 2011/2012, og fortsatte med det en mangeårig trend som følge av økt konkurranse fra halvfabrikata bakevarer. Norsk industri måtte dekke råvarebehovet med en høy importandel. SLF hadde ved årsskiftet fordelt importkvoter på totalt 245 000 tonn karbohydratråvarer til kraftfôr og 232 000 tonn matkorn.

På grunn av forsinket innhøsting og umulige forhold for såing av høstkorn, ble det knapt nok sådd høsthvete. Dette førte til en utfordring for neste sesong, da langt større arealer enn normalt må sås med vårhvete for å opprettholde norsk hveteproduksjon. De dårlige forholdene medvirket også til et importbehov av såkorn, hvor Norge vanligvis er selvforsynt. SLF reduserte derfor tollsatsene på import av såkorn.

Kjøtt

Produksjonen av svinekjøtt økte med om lag 1,9 prosent fra rekordåret 2010 til 2011. Tilførslene var også i 2011 betydelig større enn forbruket, og det ble behov for reguleringseksport av stykningsdeler mot slutten av året. Til tross for overskuddssituasjonen ble det for andre år på rad iverksatt administrativ tollnedsettelse på sideflesk for å dekke etterspørselen etter ribbe til jul. Markedet for lammekjøtt var preget av periodevis knapphet, men ble brakt i balanse med administrative tollnedsettelser i mai og juni, samt før jul. En noe forsinket og mager lammeseson førte til produksjonsnedgang, men den prosentvise nedgangen i salget var større enn i produksjonen.

Produksjonen av storfekjøtt sank ytterligere i 2011, mens engrossalget økte med om lag tre prosent. Det ble åpnet for import til nedsatt toll fra midten av mars til september, samt mot slutten av desember. Norskproduert andel av storfemarkedet var under 90 prosent.

Markedet for fjørfekjøtt tok seg opp i 2011 etter et par år med lageroppbygging og påfølgende bremsing av

produksjonen. En vekst i engrossalget av kylling på om lag fire prosent muliggjorde full kapasitetsutnyttelse i næringen, samtidig som lagrene ble bygd ned.

Egg

Eggsektoren har i noen år vært i en omstrukturingsfase, grunnet forbud mot hold av høns i tradisjonelle bur fra 2012. For bare et par år tilbake var dette den dominerende driftsformen, men den ble gradvis faset ut. Før utgangen av 2011 ble de siste settene avviklet. Omleggingsfasen skapte utfordringer mht. å balansere tilførsler og etterspørsel i det norske markedet.

Det har vært sterk vekst i produksjonen av egg i flere år grunnet sterk salgsøkning. Omleggingen medførte enda større produksjon da både nye produsenter og de som bygget om la opp til større produksjon. Det ble en økende overproduksjon i 2010 og inn i 2011, som førte til behov for markedsregulerende tiltak. Dette ble finansiert av bøndene selv gjennom at omsetningsavgiften ble benyttet til blant annet førtidsslakting av høns og reguleringsekspport.

Fra sommeren 2011 var det nødvendig å importere for å dekke behovet av eggprodukter. Alle tradisjonelle bur var avviklet ved utgangen av 2011, og prognoser for produksjon og salg i 2012 viser tilnærmet markedsbalanse.

Grønt

Sesongen 2011 var preget av mye nedbør og vanskelige opptaksforhold. Selv om avlingene var relativt gode, oppsto det utfordringer med kvaliteten for flere kulturer. Som vanlig de siste årene var importprisen i stor grad styrende for prisen for flere grønnsakskulturer. Prisene ble presset slik at det ikke var rom for å ta ut målprisen i markedet.

Noe av årsaken til dette var lave priser i Europa, men i tillegg var det en del aktører på det norske markedet som tilbød varer til svært lave priser. Dette førte til en

del turbulens i markedet og for enkelte kulturer et stort prispress. Markedet var ekstra utfordrende for kulturer som purre, løk og hvitkål. Dårlige lysforhold ga utfordringer for veksthusvarene og ga en lavere avling og til dels noe småfalne varer. Veksthusmarkedet ble på vårparten påvirket av E.coli-utbruddet i Europa, men det norske salget holdt seg stabilt.

En hard vinter etterfulgt av kaldt og vått vær bidro til lave avlinger i årets frukt sesong. Epleavlingen i 2011 var den laveste på 50 år og ga en kort sesong. Norsk pæreavling er nå nede i mindre enn 200 tonn. Også for plommer og moreller ga den våte sommeren lave avlinger.

Melk

Mens markedssituasjonen i melkesektoren har vært stabil de siste årene, gikk melkeproduksjonen ned i 2011, samtidig som det var en økt etterspørsel i markedet etter fete melkeprodukter som fløte og smør. I 2011 ble det produsert 1 476 mill. liter kumelk og 19,5 mill. liter geitemelk. Nedgangen i produksjonen av kumelk var på 30 mill. liter, og nedgangen i produksjonen av geitemelk var på 0,5 mill. liter.

Det var en relativt stor lageroppbygging av tørrmelk i 2011, mens etterspørselen etter geitemelksprodukter var ca. 1,5 mill. liter lavere enn produksjonen. Ca. 91 prosent av den norskproduserte melka ble anvendt i det norske markedet, mens resten ble eksportert. Det har ikke vært noen reguleringsekspport av ost de siste årene. Derimot var det reguleringsekspport av ca. 400 tonn smør i 1. kvartal 2011. I løpet av høsten 2011 ble det mangel på melkefett, noe som etter hvert resulterte i tomme smørhyller i butikkene.

Import og tolladministrering

Tollvernet skal bidra til å gi avsetningsmuligheter for norskproduserte varer til priser som er avtalt i jordbruksavtalen. Samtidig skal det sikre nødvendig import

til forbrukere og næringsmiddelindustri.

Verdien av landbruksimporten ble i 2011 på nærmere 40 mrd. kroner. Eksport hadde også en svak økning i verdi, men et bratt fall i volum.

Importutviklingen

De senere årene har vist en markant økning i import av landbruksvarer, både målt i kvantum og verdi. Sammenlignet med 2010 økte den samlede importen med hele 13,3 prosent, til en total verdi av nærmere 40 mrd. kroner. Målt i kvantum utgjør økningen 7,8 prosent fra 2010-nivået.

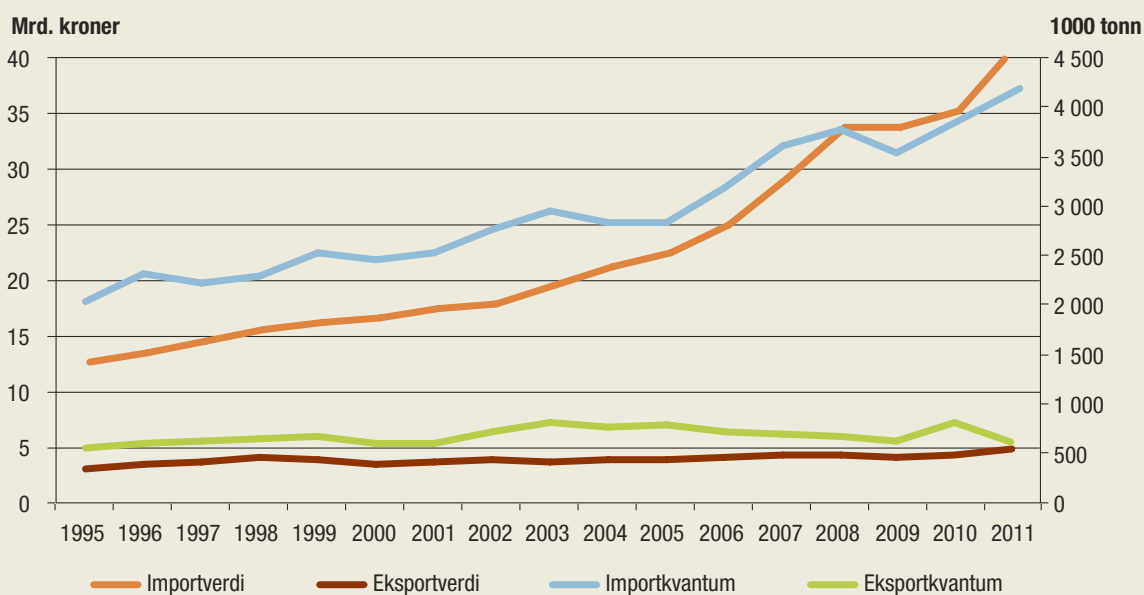
SLF endret praksis for tillatelsenes gyldighet fra kalenderår til rullerende år i 2010. Det ble i 2011 innvilget 5 689 individuelle tollnedsettelse, inkl. kvoteuttak, og

om lag 300 generelle tollnedsettelse. Til sammenligning ble det i 2010 innvilget 5 733 individuelle tollnedsettelse inkl. kvoteuttak, og om lag 273 generelle tollnedsettelse.

Det var spesielt økning i importverdien av kjøtt, som steg med 61 prosent til 78 mill. kroner. Veksten skyldes hovedsakelig underdekning i det norske markedet, spesielt for storfe. Verdensmarkedsprisene var høye i 2011, særlig i første halvår, og dette vises i den verdimeslige økningen av importvarer til Norge. I tillegg til kjøtt viste korn og meierivarer en sterk importvekst.

Økningen i kornimporten skyldtes den dårlige norske kornavlingen. Importen av kornvarer lå i 2011 på 1,3 mrd. kroner, opp 38,8 prosent fra 2010. Økningen i meierivareimporten skyldtes økt import av ost og yog-

Import og eksport av landbruksvarer de siste 17 årene målt i verdi og kvantum

hurt, samt redusert tilgang på norsk vare, toppet med smørmangelen mot slutten av 2011. Også vegetabiliske oljer, kaffe og te var varegrupper som økte betraktelig i importverdi sammenlignet med 2010-importen.

Vår viktigste handelspartner var EU også i 2011. Store deler av importen kom fra de skandinaviske og nord-europeiske landene, med Danmark og Sverige som de største. Tredje største eksportør til Norge var Brasil, og de viktigste produktene herfra var soya og kjøtt.

Kjøtt

I 2011 var det behov for import av både storfe og lam. Tollen for storfekjøtt ble satt ned i mars, da det i hovedsak var underdekning av biffer og fileter i det norske markedet. De generelle tollnedsettelsene varte fra 14. mars til 18. september. Det forventede overskuddet fra slaktingen på høsten varte relativt kort tid, blant annet på grunn av godt salg og lavere slaktetall på grunn av en dårlig forhøst.

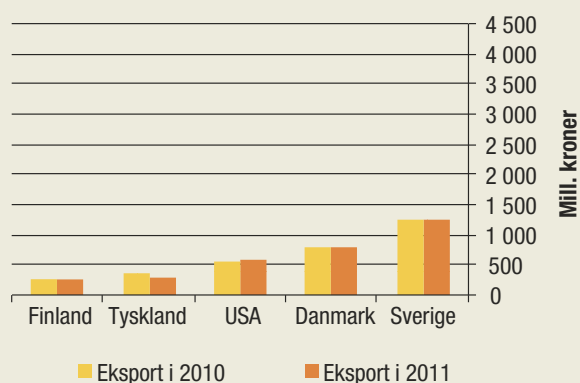
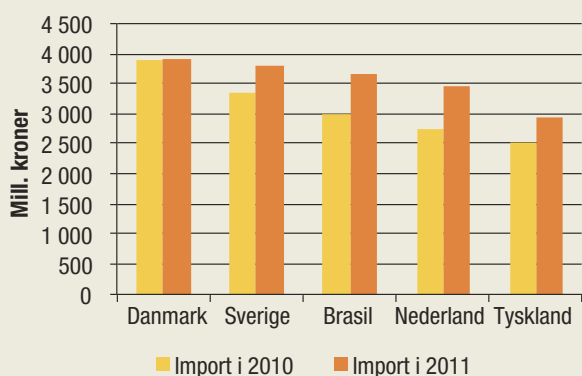
Med bakgrunn i dette ble tollen på storfekjøtt igjen satt ned på slutten av året, fra 19. desember til 22. januar 2012. Tollnedsettelsen for storfekjøtt ble videreført utover i 2012. I tillegg ble tollen på lam satt ned 2. mai. Tollnedsettelsen varte til 4. juli. Tollsatsen ble også administrert ned for julespesialitetene svineribbe og produksjonskjøtt til pinnekjøtt, da det var frykt for at disse delmarkedene ikke hadde full dekning opp mot jul.

Korn

Kvoteariet 2010/2011 ble avsluttet 31. august 2011 og vil bli husket for diskusjoner knyttet til knappheten i kvoten for kraftfôrråvarer. Ekstraordinære importkvoter ble fordelt både i april og i juli, i tillegg til den ordinære kvoten som ble fordelt i mai.

Med bakgrunn i den dårlige kornhøsten ble en ekstraordinær matkornkvote tildelt i slutten av september. Forventet importbehov for matkorn i kvoteariet 2011/2012 ble satt til 294 000 tonn.

Import og eksport av landbruksvarer i 2011 fordelt på de viktigste handelspartnerne

Tollkvotene for kraftfôrråvarer ble ved maifordelingen i 2010/2011 tildelt til kr 360 per tonn, og ved den ekstraordinære auksjonen i juli til kr 384 per tonn. Denne kvoten har aldri tidligere blitt fordelt til så høye priser.

Grønt

Til tross for den dårlige sommeren 2011 var det ikke noe stort behov for å importere grønnsaker, og det var få generelle tolladministreringer. Det var vanskelig for produsentene å oppnå målpris, og det var derfor få overnoteringer som førte til vurderinger av tollnivået.

For bearbejdede produkter, som hermetiske grønnsaker og lignende, er det fremdeles utfordringer med nye produkter som ønskes inn på det norske markedet, vurderinger av forskjellene mellom utenlands- og innenlandsproduserte varer og eventuelle tollnivå. Disse utfordringene vil fortsette utover i 2012 og medfører løpende vurderinger av de ulike produktene.

Meieri

Fra andre halvdel av 2011 var det en kraftig vekst i etterspørselen etter feitere meieriprodukter som meierismør og kremfløte. Dagligvarebutikkene opplevde stor etterspørsel og smørmangel i løpet av høsten. Det ble derfor gjennomført administrativ tollnedsettelse for smør i desember.

Import fra utviklingsland

Gjennom GSP-systemet (General System of Preferences) skal de minst utviklede landene kunne eksportere landbruksvarer til Norge med lav eller ingen toll. Den totale importen til Norge fra disse landene beløp seg i 2011 til 7,7 mrd. kroner, en svak økning fra 2010. Dette utgjorde nærmere 20 prosent av den totale importen til Norge.

Nulltollordningen er en del av GSP, og 64 land kan

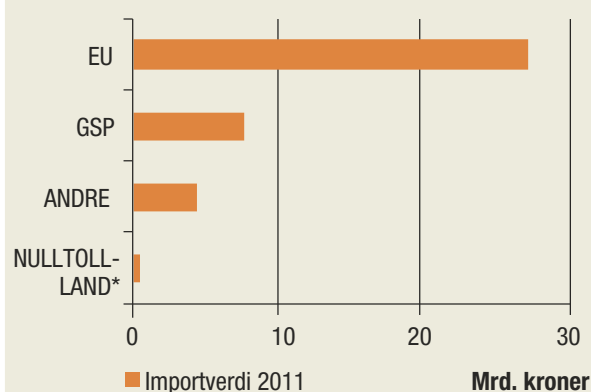
gjennom denne ordningen eksportere toll- og kvotefritt til Norge. Norge importerte i 2011 for nærmere 765 mill. kroner fra nulltollandene, inkludert Namibia og Botswana. Dette er en vesentlig økning fra 394 mill. kroner i 2010.

De største varegruppene under GSP-ordningen er kjøtt, avskårne blomster og levende planter, samt kaffe og te. Til sammen utgjorde disse produktene 87 prosent av importverdien fra GSP-landene.

Tollkvoter

Det ble fordelt 68 tollkvoter for import i 2011, hvorav 61 ble fordelt ved auksjon. I tillegg ble det gjennomført auksjoner på restkvoter. SLF stiller nå krav om bankgaranti dersom auksjonsdeltakeren ikke blir funnet kredittverdig. 23 foretak fikk vedtak om å stille bank-

Importmengde fordelt på forskjellige opprinnelser

*inkludert Namibia og Botswana

garanti. Auksjon av tollkvoter ga over 210 mill. kroner i inntekter til staten.

I forbindelse med avlingssvikt kan deler av importkvoten for høy tildeles lokale importører. I forbindelse med avlingssvikten i store deler av landet ble for første gang hele tollkvoten for høy på 35 500 tonn fordelt.

Det ble gjennomført kontroller innenfor området med tollkvoter i 2011. Et firma ble utestengt fra tildeeling av tollkvote i ett år og et firma fikk varsel om tilbake trekking av tollkvote.

Import av RÅK-varer

I 2011 ble det importert 396 000 tonn RÅK-varer til menneskemat til en verdi av ca. 8 mrd. kroner. Sammenlignet med 2010 er dette en økning på 7 prosent i kvantum mens det var en økning på 5 prosent i verdi. Sverige, Danmark og Tyskland er opprinnelse for nær 50 prosent av denne importen. Brød er den største gruppen, med en importverdi på nær 0,62 mrd. kroner og et kvantum på nær 46 000 tonn. Andre RÅK-varer med høy import er sukkervarer, sjokolade og sauser.

SLF utstedte i 2011 12 540 tollmeldinger for RÅK-varer, og totalt inneholder SLF sin database nær 36 500 varer.

SLF kontrollerte ca. 800 søknader om tollnedsettelse for RÅK-varer. Totalt ble ca. 70 prosent av alle firmaene som søkte import under RÅK-ordningen kontrollert. I tillegg prioriterte Tollvesenet kontroll av importen av RÅK-varer. SLF bidro aktivt under disse kontrollene.

Ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK-ordningen), skal legge til rette for handel med industrielt bearbejdede jordbruksvarer.

Forskjellen i råvarepriser utjevnes med hjelp av toll, prisnedskrivning og eksportstøtte.

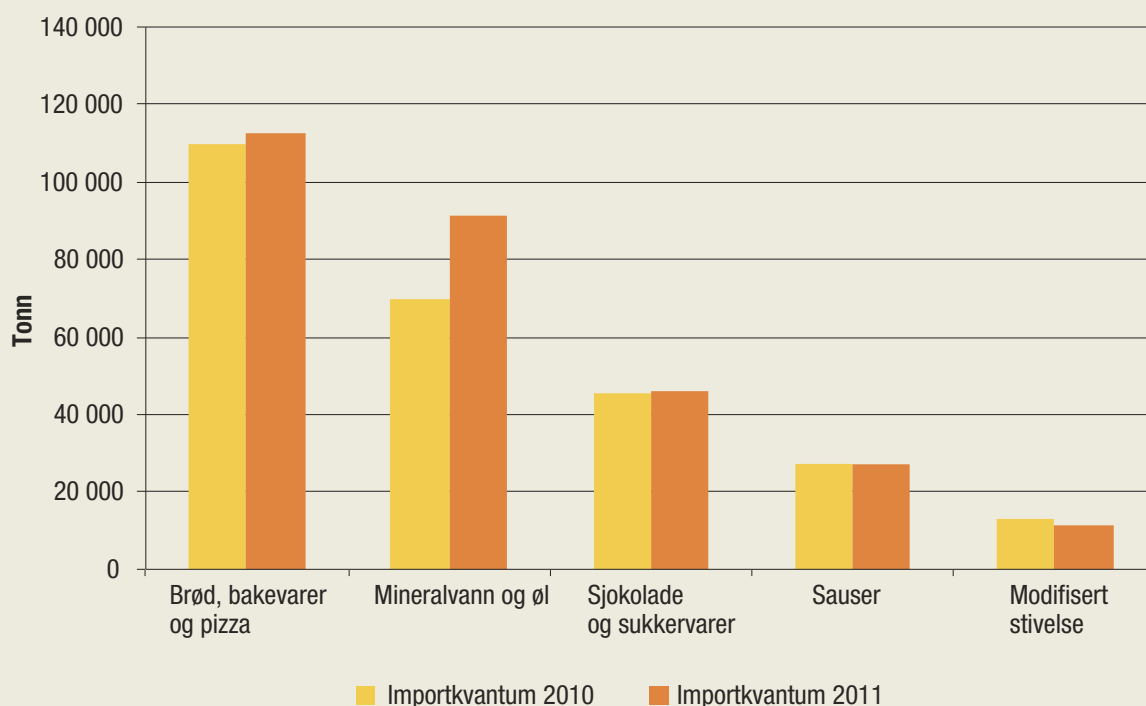
Eksport av landbruksvarer

Tallene for 2011 viser at norsk eksport av landbruksvarer steg noe i verdi, til tross for et sterkt fall målt i volum. Eksportkvantumet økte kraftig i 2010 etter flere års nedgang, og bidro til den sterke stigningen i verdi på over 7 prosent fra 2009. For 2011 falt imidlertid kvantumet til et 2000-nivå. Den samlede eksportverdien målt i kroner steg 2,5 prosent fra 4,3 mrd. kroner i 2010, til snau 4,4 mrd. kroner i 2011. De viktigste produktene målt i andel av den totale landbrukseksporten var, som tidligere år, dyrefôr, meieriprodukter, vegetabiliske oljer (soya) og bearbejdede næringsmidler.

RÅK

Eksporten av RÅK-varer i 2011 var ca. 40 000 tonn, mot ca. 37 000 tonn i 2010. Fra 2006 ble eksportkvantumet likevel redusert med ca. 46 prosent. Verdien på eksportvarene i 2011 var ca. 1,2 mrd. kroner, som var en økning på 11 prosent fra 2010. Verdien av eksporten var 18 prosent høyere i 2011 enn i 2006. Hele 86 prosent av de eksporterte RÅK-varene gikk til EU-området, og 62 prosent av dette igjen til Sverige.

Import av bearbejdede jordbruksprodukter (RÅK) fordelt på vareslag

Figuren viser importen av bearbejdede jordbruksprodukter (RÅK-varer) fordelt på varegruppe.

FOTO: SLF

Utbetalingene til eksportstøtte innenfor RÅK-ordningen var på 26,5 mill. kroner i 2011. Dette var en reduksjon på ca. 5,8 mill. kroner i forhold til 2010. Det var 19 bedrifter som benyttet ordningen i 2011, mot 17 året før.

De største varegruppene som ble eksportert var mineralvann og øl, bakverk, sjokolade og sauser.

Markedsregulering

SLF er sekretariat for Omsetningsrådet. Omsetningsrådet forvaltet i 2011 et budsjett på 473 mill. kroner og behandlet 74 saker i løpet av året. Dette var noe færre saker enn året før som følge av økt delegering av myndighet til SLF i forbindelse med de endringene av omsetningsloven som trådte i kraft fra 2010. Det ble i 2010 gjort en rekke endringer i forskrifter og retningslinjer knyttet til markedsregulering. Dette arbeidet fortsatte i 2011 med blant annet revidering av retningslinjene for markedsregulering av kjøtt.

De største utfordringene for markedsreguleringen i 2011 var på egg og svin. For egg var markedsbildet preget av omstilling mot 2012 da tradisjonell burdrift ikke lenger vil være tillatt. Ved starten av året var det fortsatt overskudd av egg og stor lagerbeholdning. Det ble derfor iverksatt førtidsslakting av høner. Markedsbildet endret seg imidlertid gjennom året på grunn av økt salg, og på høsten ble det underdekning av egg med påfølgende import til industriformål.

Også for svinekjøtt var det markedsmessige utfordringer i 2011 med overskudd av slakt. Dette ble håndtert

gjennom ordinære reguleringstiltak. Selv om det var overskudd av hele slakt, ble det underskudd på fersk ribbe.

Bortsett fra en kort periode i 2009 har det de siste 6-7 årene vært en konstant underdekning av norskproduisert storfekjøtt. Underskuddet blir dekket opp gjennom import.

Grunnet en betydelig lavere melkeproduksjon og en markant høyere etterspørsel etter smør enn forventet i 2011, ble det en periode manko på meierismør. Etter anmodning fra markedsregulator TINE SA satte SLF ned tollen på smør fra 1. desember og ut året. Etter ny vurdering i slutten av desember, ble tollsatsen på smør også administrert ned for januar 2012.

Internasjonalt samarbeid

EØS-avtalen

Norge og EU-kommisjonen ble i januar 2010 enige om en ny avtale etter EØS-avtalens artikkel 19 om handel med basis landbruksvarer. Avtalen ble formelt godkjent i både EU og Norge i 2011, og iverksatt fra 1. januar 2012. Norske eksportører får lavere toll for blant annet vegetabiliske oljer, bær, snacks, hunde-/kattemat, tran og juletrær inn i EU. Ved import til Norge økes den tollfrie ostekvoten fra 4 500 til 7 200 tonn. Det er videre blant annet etablert nye og utvidede importkvoter for kjøtt.

Handelen med bearbejdede landbruksvarer omfattes av protokoll 3 til EØS-avtalen. Tollsatsene er faste og

gjelder for et definert vareomfang som omfattes av avtalen.

Frihandelsavtaler

SLF har sammen med LMD deltatt i forhandlinger med blant annet Bosnia og Herzegovina, India, Indonesia, Israel, Montenegro, tollunionen bestående av Russland, Kasakhstan og Hviterussland, samt EFTA (Sveits, Island og Lichtenstein). Avtalene med Ukraina og Gulfstatene (GCC) ble ratifisert, og avtalene med Serbia og Albania ble iverksatt i 2011. Som hovedregel blir alle forhandlinger gjennomført sammen med andre EFTA-land.

Ordninger rettet mot norsk mat- og fôrindustri

RÅK-tilskudd

I 2011 ble det samlet utbetalt 140,2 mill. kroner i prisnedskrivning for RÅK-varer. Tilsvarende tall for 2010 var 175,6 mill. kroner. Pizza er den største varen i ordningen, fulgt av sjokolade.

Totalt kvantum for mottatt tilskudd var 99 367 tonn, som var mer enn 16 000 tonn lavere enn året før. Nedgangen skyldtes at konkurransesituasjonen bedret seg for store varegrupper sammenlignet med året før.

I jordbruksoppgjøret 2011 ble det ikke gjort utvidelser i verken råvare- eller ferdigvareomfanget som fikk følger for utbetalingene. Tilskuddssatsene som ble gjort gyldige fra 1. januar 2011, ble gjeldende for hele året.

SLF vurderer kontinuerlig konkurransesituasjonen for RÅK-varer. Markedsutviklingen ga grunnlag for videreføring av flere satser fra 1. januar 2012.

Antall søkere på ordningen gikk ned fra 32 i 2010 til 31 i 2011.

Utenlands bearbeiding

Innførselen av kjøtt- og meierivarer som gjeninnføres et-

ter bearbeiding i utlandet er regulert gjennom kvoter, som auksjoneres av SLF for tre år av gangen. I 2011 ble det gjort en regelverksendring som åpner for en kvote på 200 tonn for slaktning av reinsdyr fra Øst- og Vest-Finnmark reinbeiteområder. Denne kvoten ble auksjonert ut høsten 2011 og samlet tre deltagere. Innenfor ordningen kan øvrige varer i utgangspunktet innføres i ubegrenset omfang såfremt søknadene innvilges av SLF, men virksomhetene må først motta tillatelse til nedsatt tollsats fra SLF.

Totalt var det 26 virksomheter som hadde gyldige tillatelser på ordningen i 2011. Av disse var det ca. 11 virksomheter som innførte kjøtt og kjøttvarer på kvote, og tre som innførte meierivarer på kvote. Totalt ble det importert ca. 25 000 tonn varer til en verdi av 430 mill. kroner etter utenlands bearbeiding.

Konserves

Produksjonen av tradisjonelle norske grønnsaker til konserverindustrien har økt noe de senere år. Fram til 2008 var det økning i produksjonen av bær til industri. Senere er produksjonen redusert, og i 2011 var leveransene av røde bær til industrien mindre enn behovet. Dette skyldtes både at bær som var beregnet til industri ble omsatt i konsummarkedet, og at det var vanskelige innhøstingsforhold.

For kvoteåret 2010/2011 var det derfor større import av industribær enn tidligere år. Etter flere år med økning i salget av eplejuice så markedet ut til å flate ut.

Det var ca. 30 bedrifter som fikk utstedt tollnedsettelse etter konserverordningen.

Konserverordningen skal stimulere til innenlands produksjon av råvarer til konserverindustrien (eks. saft- og syltetøyproduksjon). Innenfor denne målsettingen skal industrien sikres nødvendig supplement av importert råvare, til lavest mulig toll.

FOTO: COLUMBROX

Innenlands bearbeiding

Ordningsen med innenlands bearbeiding av landbruksvarer administreres av Tollvesenet, men SLF foretar en landbruks- og næringspolitisk vurdering før bevilling utstedes til virksomheten.

Som tidligere år var det mest korn-, mel- og kjøttvarer som ble importert på ordningen for bearbeiding i Norge før eksport. Korn var den kvantumsmessig største varen i ordningen. Her hadde to hovedaktører fellesbevillinger med flere produsenter av bakverk. Tre bedrifter hadde bevilling for import av kjøtt og eksport av diverse kjøttprodukter. Eksporten omfattet både komplette fer-

digmåltider samt pølser og burgere.

Tre bedrifter hadde bevilling for import av juicekonsentrater og mindre kvanta av diverse andre varer.

Prisutjevningsordningen for melk

I 2011 var Tine, Synnøve Finden, Normilk, Q-meieriene, Rørosmeieriet, Kraft Foods, Lillehammer Ysteri og Aksut med i prisutjevningsordningen for melk.

Det ble anvendt 1 491 mill. liter ku- og geitemelk i prisutjevningsordningen for melk. Det var en nedgang på 30,1 mill. liter (2,0 prosent) i forhold til 2010.

Satsene i prisutjevningsordningen for melk ble endret fra 1. juli 2011. For de fleste melkeanvendelsene ble avgiftene redusert evt. tilskuddene økt med 5 øre per liter, unntatt for søte smaksatte flytende melkeprodukter til dagligvaremarkedet hvor avgiften ble redusert med 3 øre per liter, og for merkevareeksport av ost og geitemelksprodukter hvor tilskuddet ble økt med 2 øre per liter. Hovedårsaken til at avgiftene ble redusert/tilskuddene ble økt skyldtes at det ble vurdert at likviditeten var tilstrekkelig.

Målprisøkningen på melk fra 1. juli var på 12 øre pr. liter, med en ytterligere økning på 7 øre fra 1. januar 2012. Det ble ikke gitt spesielle føringer i jordbruksoppgjøret som vedrørte satsene i prisutjevningsordningen som en følge av dette.

Den totale innbetalingen av avgifter og utbetalinger

Formålet med prisutjevningsordningen for melk (PU) er å regulere prisforskjellen på melk som råvare til ulike bruksområder. Samtidig skal det gi melkeproducentene muligheten til å realisere målprisen på melk i jordbruksavtalen uavhengig av bruken av melk og hvor den produseres. Et viktig hensyn er dessuten å sikre like konkurransevilkår for aktørene som er med i ordningen.

av tilskudd i prisutjevningsordningen var i størrelsesorden 1 624 mill. kroner. Dette var en økning på 22 mill. kroner i forhold til 2010.

Vilkårene for konkurranse i meierisektoren

Tines markedsandel av melk anvendt til norsk produksjon av melkeprodukter var i 2011 på 81 prosent. Dette er en nedgang på 1 prosent i forhold til 2010.

Rammevilkårene for konkurransen i meierisektoren har vært endret flere ganger for å legge til rette for økt konkurranse. Det gis flere konkurransefremmende tilskudd til uavhengige meieriselskaper gjennom prisutjevningsordningen.

I den siste endringen av prisutjevningsordningen i 2007 ble det blant annet innført en ekstra korreksjon for Q-meieriene og Synnøve Finden. Dette var en midlertidig korreksjon med redusert avgift og økt tilskudd på 12 øre per liter melk. Tilskuddet skulle vare i fire år, og falt dermed bort fra og med 1. juli 2011. Tabellen viser hvor mye som totalt er utbetalt i konkurransefremmende tilskudd i 2011.

SLF fastsetter avgifter og tilskudd (sats) for de ulike bruksområdene til melken. Ordningen er selvfinansierende, noe som innebærer at summen av tilskuddene skal balanseres mot summen av avgiftene. Satsene fastsettes med utgangspunkt i forventet melkeproduksjon og forventet markedsbehov av de ulike melkeproduktene. Dessuten vurderes markeds-sitasjonen for meieriprodukter.

Konkurransefremmende tilskudd til uavhengige meieriselskaper	
Generell korreksjon	55,3 mill. kroner
Midlertidig korreksjon, netto *	11,6 mill. kroner
Ekstra distribusjonstillegg	39,4 mill. kroner
Spesiell kapitalgodtgjørelse	22,9 mill. kroner
Sum	129,2 mill. kroner

*Tilskuddet avkortes i de tilfellene der samlet tilskuddsats overstiger satsen for oster og geitemelksprodukter til merkevareeksport (prisgruppe 12).

Totalt ble det utbetalt 129,2 mill. kroner i konkurransefremmende tilskudd i 2011. Dette er 2,0 mill. kroner mindre enn i 2010. Midlertidig korreksjon er avvirket fra 2. halvår 2011. Nedgangen er mindre enn avviklingen skulle tilsi, og kommer av økt produksjon hos de private aktørene.

Prisnedskrivningstilskudd korn

Tilskuddet utbetales til foretak som kjøper korn fra produsenter, og skal sikre at mest mulig av norskprodusert korn av mat- og fôr kvalitet kommer i omsetning. Videre skal tilskuddet bidra til reduserte priser på korn som råvare til matmel og kraftfôr.

I 2011 er det utbetalt 359,3 mill. kroner i prisnedskrivningstilskudd. Dette tilsvarer et omsatt kvantum på vel 1 mill. tonn korn, erter og oljefrø. Satsene for tilskuddet fastsettes i jordbruksoppgjøret. Det ble foretatt mindre endringer gjeldende fra 1. juli 2011.

Frakttilskudd korn og kraftfôr

Frakttilskudd på korn utbetales til foretak som er eiere av kornet. Tilskuddet skal bidra til å utjevne regionale forskjeller i priser på korn som råvare til matmel og kraftfôr. I 2011 er det utbetalt 87,7 mill. kroner i frakttilskudd på korn. Ca. 70 prosent av tilskuddet gis til frakt av ca. 490 000 tonn korn med båt fra Østlandet til Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge.

Frakttilskudd på kraftfôr gis til husdyrproduzentene, og skal bidra til å utjevne fraktkostnader ved omsetning av kraftfôr til disse. I jordbruksoppkjøret 2010 ble tilskuddet økt. Dette resulterte i en heving av satsene med sju prosent. Av en total kraftfôromsetning i 2011 på 1 825 mill. tonn er det for vel 517 000 tonn utbetalt 75,6 mill. kroner i frakttilskudd.

Matkorntilskudd

Tilskuddet utbetales til matmelmøllene på grunnlag av kornforbruk, og skal bidra til reduserte priser på matkorn og matmel til næringsmiddelindustrien og forbrukerne. Matkornforbruket har i de senere årene vist en svak nedgang på 1 til 2 prosent. I 2011 ble det utbetalt tilskudd på 80 mill. kroner, som tilsvarer et kornforbruk på 345 000 tonn. Satsen for tilskuddet fastsettes i jordbruksoppkjøret og har stått uendret i flere år, men ble i jordbruksoppkjøret 2011 satt ned fra 232 til 100 kroner per tonn.

Utredninger

Partene i jordbruksforhandlingene nedsatte en partsammensatt arbeidsgruppe i 2010 med mandat til å gjennomgå innholdet i mottaksplikten for alle sektorer med markedsregulering. Gruppen ble ledet av LMD, og sekretariatsarbeidet ble utført som et samarbeid mellom LMD og SLF. Rapporten ble avgitt 17. mars 2011 og behandlet i jordbruksoppkjøret samme år. Der ble det bestemt at markedsregulator innen de enkelte sektorene skal legge fram sine prisbetingelser rettet mot produsent for avtalepartene i forkant av jordbruksforhandlingene.

I jordbruksforhandlingene 2011 ble det nedsatt en partsammensatt arbeidsgruppe for å gjennomgå fraktordningene for korn og kraftfôr. LMD leder gruppen og SLF er sekretariat. Gruppen skal legge fram en rapport før jordbruksforhandlingene i 2012.

Nytt om regelverk

Konservesordningen til FAT

I 2011 ble det en omfattende omlegging av konservesordningen. Ordningen ble fra 1. juli hjemlet i Forskrift for administrative tollnedsettelse for landbruksvarer (FAT), og det er ikke lenger egen forskrift for konserves. Ordningen er nå delt i tre, henholdsvis epler til bearbeiding, grønnsaker til bearbeiding og bær til bearbeiding. For å være berettiget tollnedsettelse og kvoteandeler innenfor et område, må bedriften avta norske råvarer for bearbeiding innenfor tilsvarende område. Tidligere var det tilstrekkelig at bedrifter var aktive på et av områdene for å kunne få rettigheter i de andre områdene.

Ordningen omfatter nå bare produkter der det er norsk produksjon av et visst omfang. Det betyr at en del produkter der konservesindustrien tidligere hadde spesielle tollnedsettelse nå behandles etter de vanlige reglene i FAT.

Beredskap såkorn

I jordbruksoppkjøret 2011 ble partene enige om å etablere en ordning med tilskudd til beredskapslagring av såkorn. SLF fikk i oppdrag å utarbeide et utkast til forskrift for ordningen, som ble oversendt LMD høsten 2011. Tilskudd til beredskapslagring av såkorn skal gis til såvareforretninger registrert av Mattilsynet.

Retningslinjer for markedsregulering av kjøtt

Omsetningsrådet fastsatte ny retningslinje for markedsregulering av kjøtt 31. mars 2011, med ikrafttredelse 1. april 2011. Den nye retningslinjen erstatter to tidligere retningslinjer; retningslinjer for markedsregulering av storfe, samt retningslinjen for markedsregulering av svin og lam. Det er få endringer i regelsettets materielle innhold. Noen endringer medfører

FOTO: TERJE HEISTAD/SLF

mindre justeringer i det materielle innholdet slik at ordlyden blir i overensstemmelse med dagens praksis. Andre endringer gir en presisering og samordning, som fører til et mer oversiktlig og enhetlig regelverk.

Seminarer

Gjennom året har SLF arrangert flere eksterne seminarer på området handel og industri. På etterjulsvinteren ble rapportene Omverdenen til norsk landbruk og Økologisk rapport presentert for publikum i SLFs lokaler.

I forbindelse med fremleggelsen av rapporten «Mat, makt og avmakt – om styrkeforholdene i verdikjeden for mat» arrangerte SLF, sammen med NILF (Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning), et åpent seminar der rapporten ble presentert. På høsten, i forbindelse med høringen av rapporten, arrangerte SLF et seminar i egen regi der aktører og interessenter fra EU og Norge innledet til debatt.

SLF bidro også, som tidligere år, med stoff til NILF-rapporten Mat og industri.

Utfordringer fremover

RÅK

- Mens den norske produksjonen av RÅK-varer er stabil eller muligens noe redusert, øker importen. Utfordringen fremover er å forvalte virkemidlene i tråd med EØS-avtalens rammer, slik at industrien finner det attraktivt å benytte norske jordbruksråvarer i sin produksjon av RÅK-varer.

Import

- Det er en økende saksmengde på importområdet, og flere krevende saker som behandles. Kompetansen og forståelsen for regelverket må økes ytterligere for å kunne tilby en god forvaltning på området i fremtiden.
- Økende import av særlig yoghurt og ost kan på sikt innebære en utfordring for opprettholdelsen av dagens produksjonsnivå for melk.

Markedsregulering

- Kommunikasjonen med markedsregulatorene må videreutvikles for å oppnå god markedsstabilitet.
- Sekretariatsrollen for Omsetningsrådet må utvikles videre.

Markedsovervåking

SLF vil arbeide videre med analyse av tallmateriale som kan gi bedre grunnlag for saksbehandling og rådgivning.

SLFs samarbeid med andre

SLFs oppgaver løses i et omfattende samarbeid med en rekke offentlige og private aktører, der fylkesmenn og kommuner er de viktigste samarbeidspartene. SLF har formelle samarbeidsavtaler med:

Innovasjon Norge

Samarbeidsavtalen med Innovasjon Norge omfatter blant annet kulturlandskap, miljø og klima, melkekvoter, forskning og utvikling og økologisk landbruk. Mest aktivitet har det vært på skogområdet i 2011. SLF yter tilskudd til uttak av energiflisorstoff, mens Innovasjon Norge gir investeringsstilskudd til flisproduksjon, flislager og nye varmeanlegg. Dette samarbeidet har i sum gitt en betydelig aktivitetsøkning.

Statistisk sentralbyrå (SSB)

Rammen for avtalen er statistikkloven. Samarbeidet er viktig for kvalitet og effektivitet i statistikkarbeidet. SLF har regelmessig leveranse av store datamengder til SSB.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF)

Hovedaktiviteten i samhandlingen er regelmessig leveranse av datamengder og informasjon som NILF bruker i sitt arbeid for Budsjettneemnda. I tillegg arrangeres felles seminarer om ulike aktuelle problemstillinger. Det er et gjensidig ønske om mer faglig utveksling gjennom diskusjoner og gjerne også hospiteringer.

Tollvesenet

SLF hadde også i 2011 et nært samarbeid med Tollvesenet. Det ble blant annet gjennomført en serie felles møter i tollregioner over hele landet med tanke på å få en enda bedre forvaltning av tollvernet på landbruksvarer.

Mens tollvesenet har hovedansvaret for å kreve inn toll ved import av varer til Norge, har SLF et særskilt ansvar for å gi importtillatelse og fastsette tollsatser for landbruksvarer. Et nært samarbeid mellom de to etatene er nødvendig for å sikre likebehandling og effektiv forvaltning av importvernet. Dette er gjort enda bedre ved at det er etablert kontaktpunkter mellom SLF og de forskjellige tollregionene.

Kontrollarbeidet vil fortsette, og bli videreutviklet i 2012.

Konkurransetilsynet

SLF har gjennom flere år samarbeidet med Konkurransetilsynet som en følge av at ansvaret for overvåking av Tines bruttomarginer ble overført fra SLF til Konkurransetilsynet i 2007. I 2011 ble det arrangert et eget topplademøte mellom de to organisasjonene i Oslo.

Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren

SLF har samarbeidsavtale og årlig direktørmøte med Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren. Hovedtemaer for samarbeidet har i 2011 vært kulturlandskap, gjengroing og beite. Utvikling og forvaltning i de utvalgte kulturlandskapene har vært sentralt, med både felles tur til Rennesøy i Rogaland og bred deltakelse fra etatene på nettverkssamlingen for Utvalgte kulturlandskap på Steinssletta i Buskerud. I tillegg er det mange andre berøringspunkter, blant annet samarbeid om miljøvirkemidler, skog og vannforskriften.

Mattilsynet

SLF og Mattilsynet har mange kontaktpunkter og samarbeidsområder. Samarbeidet er videreført i 2011. Særlig har samarbeidet med sikte på at Husdyrregisteret skal kunne tas i bruk i utmålingen av produksjonstilskudd vært sentralt. SLF og Mattilsynet har hatt en avtale om innkreving av avgifter. Som følge av jordbruksavtalen 2011, faller matproduksjonsavgiften bort fra 1. januar 2012, og samarbeidet om avgiftsinnkreving vil ikke lenger være naturlig.

Norsk institutt for skog og landskap

Skog og landskap og SLF har en bred samarbeidsflate innenfor kart og geodata, jordbruk og skogbruk, og har samarbeidsavtale og årlig direktørmøte. I 2011 har Skog og landskap begynt å utvikle en kartløsning som er integrert i SLFs fagsystem for skogordningene (ØKS). På skogområdet har det blant annet vært samarbeid rundt foryngelse i skog. Skog og landskap er også en viktig samarbeidspartner og kunnskapsleverandør for SLF i en rekke utredningsarbeider.

Samhandling og kontakt med fylkesmennene

SLF har sammen med fylkesmennene (og kommunene) ansvaret for å sette i verk viktige deler av landbrukspolitikken. I tillegg til dialogen om faglige prioriteringer og fordeling av penger er det en omfattende samhandling gjennom fagnettverk og samlinger for veiledning og erfaringsutveksling. Fylkesmennene gir også viktige innspill til SLF i forbindelse med konkrete utviklings- og rådgivningsoppdrag.

Administrasjon

På resultatområdet administrasjon har SLF oppgaver som organisasjonsutvikling, personalforvaltning, regnskapsføring, økonomistyring, beredskap, IKT-drift og -utvikling og andre fellestjenester som sentralbord og arkiv. Målsettingen er å bidra til en velfungerende virksomhet som utnytter ressursene sine på en effektiv måte, og som gjennom forvaltning og rådgiving sikrer brukerne effektive tjenester.

Risikostyring

SLF har identifisert tre hovedrisikoområder. Det er komplekst regelverk, regnskapsføring av fond og virksomhetskritiske IKT-systemer.

Komplekst regelverk

SLF forvalter et omfattende og til dels komplekst regelverk. Vedtaksmyndigheten er fordelt på tre nivåer: SLF, fylkesmenn og kommuner. Hyppige endringer i regelverket forsterker de utfordringene forvaltningen stilles overfor, ikke minst på kommunalt nivå. Det har vært gjennomført flere risikoreduserende tiltak i 2011. Det er for eksempel gjennomført kurs og samlinger for fylkesmennene, kommunene, tollregionene, bedrifter og næringsuttøvende hvor formålet har vært å informere om regelverksendringer. I tillegg er regelverk og rundskriv justert, veiledningsmateriell er videreutviklet og internettsidene våre forbedret.

Regnskapsføring av fond

SLF forvalter flere statlige og ikke-statlige fond. Fondenes grad av kompleksitet er forskjellig på grunn av ulikt regelverk og fondsstørrelse. Risikoen knytter seg til forvaltning av ansvar og likviditetsstyring. I 2011 har det vært gjennomført tiltak for avklaring av ansvarsforhold, kontroll av regnskap, likviditetsstyring og rammer for innrapportering til SLF.

Virksomhetskritiske IKT-systemer

Arbeidet for å sikre en god kvalitet og tilgjengelighet til IKT-systemene som er kritiske for SLFs virksomhet, er nært knyttet til arbeidet med informasjonssikkerhet. Praktisering av gode rutiner for å styre endringer og god dokumentasjon er viktige verktøy i denne sammenheng. Det er i 2011 gjennomført flere risikovurderinger som igjen har resultert i tiltak for å redusere risiko. Blant annet er vedlikehold av sentrale system nå samlet hos én

leverandør og dette har også gitt positive resultat.

Andre risikoreduserende tiltak er beskrevet i avsnittet Elektronisk forvaltning

Elektronisk forvaltning

IKT-strategi

For å sikre at elektronisk forvaltning bidrar til å gjennomføre SLFs strategiske plan, legger SLF vekt på porteføljestyring, god IKT-arkitektur og felles IKT-plattform for alle elektroniske tjenester.

Porteføljestyringen skal samordne alle IKT-aktiviteter for å sikre at strategien gjennomføres og for å sikre gevinstrealiseringen av IKT-investeringene. IKT-arkitekturarbeidet skal sikre en strategisk utvikling av våre applikasjoner og vår tekniske plattform for elektronisk forvaltning i samsvar med de syv arkitekturprinsippene, jf. St.meld. 19 (2008-2009) og statens satsing på Altinn, eID og felles registre i det offentlige.

Andre sentrale IKT-strategiske områder er informasjonssikkerhet, IKT-drift og IKT-anskaffelser.

I 2011 har hovedmålene vært:

- Forbedre vedlikehold og utvikling av SLFs elektroniske tjenester
- Opprettholde stabil og moderne IKT-drift med god service
- Styrke informasjonssikkerheten
- Utarbeide ny IKT-strategi for perioden 2012-2016

Når det gjelder elektronisk forvaltning har SLF en spesiell utfordring i og med at virksomheten opererer på nasjonalt nivå, samtidig som SLF har ansvaret for å etablere forvaltningssystemer også for lokale og regionale myndigheter. De senere årene er det etablert flere nye elektroniske tjenester og systemer som har gitt varig økte driftsutgifter for SLF, mens nytten og potensiell

innsparing i all hovedsak har oppstått hos sluttbrukere og hos andre forvaltningsledd som kommuner og fylkesmenn. Dette gjør det spesielt utfordrende for SLF å gjennomføre utviklingsprosjekter innenfor IKT-området, fordi utvikling, vedlikehold og drift av nye systemer og tjenester i liten grad kan finansieres gjennom innsparingstiltak i egen virksomhet. Samtidig gir satsning på digitale løsninger tydelige effekter for kommuner og fylkesmenn. Vi har anslått at arbeidsbesparelse for kommunene ved 40 prosent oppslutning om søknader om produksjonstilskudd utgjør 12-15 årsverk, mens fylkesmennene anslås å ha fått sitt arbeidsomfang tilsvarende redusert ved overgang til digital løsning. Det anslås at sluttbrukers arbeidsomfang har blitt redusert med om lag 5-10 årsverk som følge av tilbudet om digital søknad.

Hovedresultater av IKT-porteføljen

Løpende vedlikehold og forvaltning av IKT-systemene har vært tilfredsstillende. Overgang til én vedlikeholdsleverandør og etablering og innføring av nye metoder og rutiner har hevet kvaliteten på vedlikeholdsarbeidet og redusert vedlikeholdskostnadene.

- Det har vært gjennomført to vellykkede søknadsomganger av produksjonstilskudd. Tabellen nedenfor viser andelen elektroniske søknader i prosent ved søknadsomgangene i januar og august 2011 samt tilsvarende tall for 2010.

søknadsomgang	2010	2011
januar	34,6	35,6
august	31,5	32,7

Ved begge søknadsomgangene i 2011 var det en svak økning i andel elektroniske søknader i forhold til 2010. SLF planlegger å sette i verk ytterligere tiltak for å øke den elektroniske andelen. Fra søknadsomgangen i januar 2013 vurderer vi kun å forhåndsutfylle de elektroniske søknadene, og ikke papirskjemaene. Det kan også være aktuelt ikke å sende ut papirskjema til søkerne, men informasjonsmateriell vil fortsatt bli sendt i posten. Søkerne ble orientert om dette ved søknadsomgangen i januar 2012.

- I 2011 ble det inngått ny avtale med IBM om vedlikehold av fagsystemet for produksjonstilskudd på stormaskin. Utbetalingene av produksjonstilskudd i februar og juni 2011 har forløpt uten større problemer.
- Nytt system for forvaltning av skogfond og tilskudd innenfor skogsektoren ble tatt i bruk i løpet av

2011. Det har gjennom utviklingsperioden vært tilgjengeliggjort ny funksjonalitet for brukerne. Brukererfaringene med systemet er gode. Utvikling slutføres i løpet av første kvartal 2012. Tabellen viser utviklingen av bruken av tjenesten:

Regnskapsår	Skogeier	Kommune	Totalt	Andel skogeier
2007	2 350	25 889	28 239	8,3 %
2008	2 548	25 984	28 532	8,9 %
2009	2 876	26 072	28 948	9,9 %
2010	2 498	24 128	26 626	9,4 %
2011	2 338	24 637	26 975	8,7 %

Vi ser at andelen har vært svært stabil de siste årene, og at skogeierne registrerer nesten 10 prosent av alle refusjonskrav elektronisk.

Det er to faktorer som etter vår vurdering kan virke begrensende for en utvikling mot høyere andel av elektroniske registreringer:

- Mange refusjonskrav krever at det vedlegges kopi av faktura eller lignende, og da vurderer skogeieren at det er enklere å levere hele refusjonskravet papirbasert.
- Mange skogeiere opplever at tilgangen til systemet er komplisert.
- System for prisutjevningssystemet for melk er videreutviklet med nye tjenester i Altinn II, Eurostat-rapportering, automatisering av utbetalinger og fakturering. Systemet skal ferdigstilles til bruk første kvartal 2012. Det vil bli lansert mot meieriene ved inngangen til nytt avtaleår 01.07.2012.
- Fagsystem for melk har hatt en regulær driftssituasjon i 2011. I 2011 ble 55 prosent av kjøpsøknadene fra produsentene registrert via Web-løsning. Tilsvarende andel for 2010 var 47 prosent. Andel søkere på web går opp hvert år.
- Landbruks- og matdepartementets tjenestekatalog blir nå vedlikeholdt i SLFs nye publiseringsløsning. Omlegningen til ny publiseringsløsning ble gjort sent på året, så revisjon av SLFs innhold pågår. Bruken av tjenestekatalogen er beskjedent. I 2011 har det vært 307 besøk, som har resultert i totalt 519 sidevisninger.
- System for håndtering av pristilskudd og avgifter for leveranser av melk og kjøtt er videreutviklet med ny innfraktsordning for kjøtt. Det er gjort arbeid på forbedring av dataflyt og kvalitetssikring av data mellom slakteri og SLF.

- Anbudskonkurranse om anskaffelse av nytt saks-/arkivsystem er gjennomført. Innføring av nytt system gjennomføres i 2012-2013.
- Konkurranse om utvikling av nytt fagsystem for Regionalt miljøprogram er gjennomført. Utviklingsprosjektet gjennomføres i 2012-2013.
- System for håndtering av tollnedsettelse, uttak og salg av tollkvoter for importører er videreutviklet til å omfatte ordningen med råvareprisutjevning for industrielt bearbeidede jordbruksvarer. Utviklingen er gjennomført og skal produksjonsettes første kvartal 2012. Det var en økning på elektronisk innsending fra 78,5 prosent i 2010 til 82,5 prosent i 2011.
- Fagsystemet for Erstatningsordningene i landbruket (ELF) dekker behovet for innsending av søknader via internett, elektronisk saksbehandling og behandling av klager. Om lag 12 prosent av søknadene ble sendt via internett i 2011. Dette er en økning på om lag 2 prosent i forhold til 2010.

Det jobbes bevisst med å øke andel søkere som bruker systemet. Både kommune og fylke jobber aktivt for at flere søkere skal levere søknaden om erstatning elektronisk. SLF har arbeidet systematisk med regelverksforenklinger og systemutvikling som

skal gjøre det lettere for søkerne å forstå ordningen og søke om erstatning. Med disse tiltak har SLF klare forventninger om at andelen søkere som bruker systemet kommer til å øke de nærmeste år.

System for håndtering av erstatningsordninger er videreutviklet til å håndtere klimabetingede skader. På grunn av manglende avklaringer knyttet til regelverksendringene er utviklingen blitt forsinket og ny versjon av systemet vil bli produksjonssatt i 1. kvartal 2012.

- Det er gjennomført et betydelig moderniserings- og forbedringsarbeid for flere systemer for å sikre en bedre kvalitet og stabilitet på SLFs tjenestetilbud, og et mer kostnadseffektivt vedlikehold. Dette har vært sentrale tiltak for å redusere risiko.
- For å styrke den IKT-strategiske tilnærmingen har SLF i 2011 utarbeidet en ny IKT-strategi for perioden 2012-2016. IKT-strategien er SLFs langsiktige plan for hvordan IKT skal anvendes for å fremme SLFs mål.
- Av ressursmessige årsaker er en rekke av SLFs tjenester foreløpig kun tilgjengelig manuelt. Digitalisering av disse tjenestene inngår som en del av målsettingen i SLFs nye IKT-strategi.

Foto: Colourbox

- SLF henter i liten grad inn data fra brukere dersom de allerede finnes hos andre offentlige virksomheter. For ytterligere å forbedre dette området har SLF i flere år samarbeidet med Mattilsynet med sikte på å benytte husdyrdata fra deres tilsynssystem til utmåling av tilskudd. For best mulig å legge til rette for datautveksling benytter SLF felles offentlige identifikasjonsnøkler, dvs. organisasjonsnummer, fødselsnummer og matrikelnummer i sine systemløsninger.

Tilgjengeliggjøring av offentlige data

Søkelsøring for presentasjon av utbetalt produksjonstilskudd er videreutviklet med visning av pristilskudd for slakt, egg, korn og melk, slik at pris- og produksjonstilskudd nå presenteres samlet for hver produsent per år.

Søkelsøring for presentasjon av utbetalt pristilskudd til industriforetak er under utvikling.

Saksbehandlere i landbruksforvaltningen kan nå gjøre oppslag i leveransedata for produsent (melk og kjøtt) i leveransedatabasen via LIB.

Videre har SLF i 2011 igangsatt et arbeid for å avklare grunnlaget for videre publisering av rådata innenfor rammen av omkringliggende lovverk som forvaltningsloven, offentlighetsloven, personopplysningsloven og annet relevant regelverk. Arbeidet vil bli avsluttet i 2012.

IKT-drift

SLF undertegnet høsten 2011 en ny avtale om drift av fagsystemene og tilhørende nettverk. Systemene som SLF tidligere driftet selv, omfattes av avtalen. Heretter vil drift av alle fagsystemene utføres av én ekstern leverandør. Arbeidet med omleggingen vil pågå hele 2012. De eldste fagsystemene vil samtidig bli oppdatert slik at de opererer på nyere og supporterte versjoner av basis programvare.

Den interne og den eksterne IKT-driften har i 2011 vært tilfredsstillende og det har ikke forekommet alvorlige driftsforstyrrelser. Ajourføring av system- og driftsdokumentasjon av systemene pågår fortløpende.

Informasjonssikkerhet

SLF har i 2011 fortsatt arbeidet med å etablere et styringssystem for informasjonssikkerhet. I løpet av året er det gjennomført en rekke risikovurderinger. Risikoreducerende tiltak er iverksatt, blant annet i sammenheng med IKT-arkitektur og IKT-drift. Arbeidet med risikovurderinger vil fortsette i 2012. Sikkerhetspolicy og håndbok for administrasjon av informasjonssikkerhet er revidert. Det er gjennomført en rekke aktiviteter for å bevisstgjøre ansatte, blant annet seminarer hvor Norsis og Difi har vært bidragsytere. Arbeidet med bevisstgjøring og opplæring vil være sentralt også i 2012.

Styringssystemet skal ivareta kravene til informasjonssikkerhet som settes til SLFs digitale tjenester som benyttes i saksbehandling i kommunene, hos fylkesmennene og i SLF.

Anskaffelser

Det ble i løpet av 2011 gjennomført flere store og en rekke mindre anskaffelser. Alle ble utført i samsvar med SLFs anskaffelsesstrategi. De mest omfattende og kompliserte anskaffelsene var innenfor IKT-området, hvor det ble inngått avtale om drift av teknisk plattform, systemportefølje, nettverk, internett m.m. I tillegg ble det inngått ny renholdsavtale, avtale om trykking og distribusjon av trykksaker, rammeavtale om grafiske tjenester, samt avtale om nytt saks- og arkivsystem for SLF.

SLF fikk ikke merknader fra Riksrevisjonen vedrørende anskaffelser, kontrakter eller rammeavtaler ved siste revisjon.

Miljø- og samfunnsansvar

SLF ønsker å bidra til et bedre miljø, og jobber derfor med å redusere energibruk og energikostnader. Strømforbruket vårt har gått ned med 10,3 prosent. Dette skyldes blant annet færre og mer energiøkonomiske servere og PC-er, samt økt bruk av sparepærer. SLF har også hatt en nedgang i papirforbruket på ca. 30 prosent fra 2010 til 2011. Nye multifunksjonsmaskiner med tosidig utskrift som standard, i tillegg til færre utskrifter, har bidratt til dette.

SLF støtter opp under regjeringens mål om 15 prosent økologisk produksjon og forbruk innen 2020. Vi tilbyr økologisk mat i kantinen vår, og har nå et sunt og variert kantinetilbud med 24 prosent økologisk mat.

HR, organisasjon og virksomhetsstyring

Personalressurser

SLF har per 31. desember 2011 188 årsverk fordelt på fagområdene areal- og samfunnsplanlegging (20 årsverk), miljøretta arbeid (14 årsverk), tradisjonelt jordbruk (73 årsverk), omsetning/markedstiltak/importvern (74 årsverk) og skogbruk (7 årsverk).

Av det totale antall ansatte er det samlet sett ca. 55,5 prosent kvinner og 44,5 prosent menn. Blant de midlertidige ansatte er det lik kjønnsfordeling.

Kjønnsfordelingen i avdelingene er jevn i kommunikasjonsstaben og i to avdelinger, mens det er en overvekt av kvinner i de to andre avdelingene (Administrasjon og Handel og industri). Per 31. desember var det kun kvinner som arbeidet deltid (14 kvinner). Av de 8 ansatte som var ute i foreldrepermisjon i 2011, var det 5 kvinner og 3 menn.

I 2011 hadde SLF en turnover på 8,5 prosent inkludert ansatte som gikk av med pensjon. Ser vi bort fra de som gikk av med pensjon, hadde SLF en turnover på ca. 7,5 prosent. Dette er en nedgang fra 2010, da tilsvarende tall var 9,6 og 8,0 prosent.

Kompetanse- og organisasjonsutvikling

SLF har et eget Kompetanseprogram som tilbyr kollektive og individuelle opplæringstiltak for ledere og medarbeidere. Programmet tilbyr felles kurs og seminarer, mulighet for hospitering og mulighet for å søke stipend til etter- og videreutdanning.

Utvikling av medarbeiderskap har vært prioritert i Kompetanseprogrammet i løpet av året. To kull har gjennomført medarbeiderskapsprogrammet i 2011, og blant deltakerne var det 57 prosent kvinner og 43 prosent menn. Hensikten med programmet er både å utvikle den enkelte og organisasjonen. Deltakernes utbytte av å delta på programmet har vært godt. Programmet vil i 2012 bli evaluert for å kartlegge hvordan det har bidratt til å endre og styrke organisasjonskulturen i SLF.

Totalt var det fem ansatte som fikk stipend til etter- og videreutdanning i 2011, hvorav én mann og resten kvinner.

SLF har i 2011 sluttført sitt Lederutviklingsprogram. Hensikten med programmet var å videreutvikle en mer målrettet og synlig ledelse. Det ble gjennomført en 360-graders evaluering av alle lederne. På bakgrunn av denne det ble blant annet arrangert seminar for alle ansatte om utviklingssamtalen for å bidra til å danne grunnlag for god dialog mellom leder og medarbeider. Disse seminarene og Lederutviklingsprogrammet vil bli evaluert i 2012 for å kartlegge hvordan det har bidratt til å videreutvikle ledelsen i tråd med målene for programmet.

SLF startet et målstyringsprosjekt høsten 2010. Hensikten med prosjektet er å videreutvikle SLFs styringssystem mot mål- og resultatstyring. Tiltakene i 2011 har vært rettet mot å kartlegge virksomhetens prosesser, tjenester og effekter. Arbeidet videreføres i 2012.

SLF har ikke hatt lærlinger i 2011.

SLF har hatt økt innsats på å profilere seg som arbeidsgiver mot studenter og vi har god erfaring med å delta

på karrieredager for studenter. SLF ønsker å samarbeide med studenter som ønsker å skrive bachelor- eller masteroppgaver om relevante tema og problemstillinger for våre fagområder.

Inkluderende arbeidsliv

SLF er opptatt av å bidra til god helse og trivsel hos medarbeiderne. SLFs treningskampanje er et tiltak for å bedre medarbeidernes livskvalitet og helse. Nær halvparten av de ansatte deltok i treningskampanjen i fjor. SLF deltok i konkurransen «Norges sprekeste bedrift», som arrangeres av Dagens Næringsliv i samarbeid med Norges Bedriftsidrettsforbund. SLF vant klassen «offentlig mellomstor bedrift», etter et godt samarbeid med bedriftsidrettslaget. Begrunnelsen var at SLF har en helhetlig tilnærming og et allsidig tilbud til de ansatte.

Det arbeides kontinuerlig med forebygging og oppfølging av sykefravær gjennom dialog og aktiv individuell tilrettelegging.

Sykefraværet i SLF har vært ganske stabilt de siste årene, men vi så en fortsatt positiv tendens i fjor. SLF har som mål at sykefraværet ikke skal overstige fire prosent i gjennomsnitt per år, og i 2011 kom vi enda nærmere dette målet.

Nøkkeltall sykefravær	Alle ansatte	Kvinner	Menn
Samlet sykefravær 2011	4,5 %	5,7 %	3,0 %
Samlet sykefravær 2010	5,3 %	7,1 %	3,2 %
Legemeldt sykefravær 2011	3,0 %	3,8 %	1,9 %
Legemeldt sykefravær 2010	3,2 %	4,3 %	1,8 %

Gjennomsnittsalderen til de ansatte i SLF var 31. desember 2011 46,3 år. Gjennomsnittsalderen for de som gikk av med pensjon i perioden 2005-2010 var 64,5 år. Det er et mål at den gjennomsnittlige pensjonsalderen skal øke med seks måneder i løpet av neste IA-avtaleperiode som strekker seg ut 2013. To personer gikk av med pensjon i løpet av 2011. Deres gjennomsnittsalder var ca. 68,5 år.

Mangfold og likestilling

SLF er opptatt av å fremme likestilling og motvirke diskriminering. I tråd med SLFs personalpolitikk blir kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn og søkere med redusert funksjonsevne innkalt til intervju ved rekruttering til ledige stillinger. I 2011 har SLF hatt 4 praktikanter som er en økning fra 2010 (1 praktikant).

SLF har et mål om at kvinneandelen blant ledere skal være minimum 40 prosent. Per 31. desember 2011 var kvinneandelen på ca. 32 prosent blant lederne med personalansvar i SLF. Dette innebærer en nedgang sammenlignet med 2010 jf tabellen nedenfor.

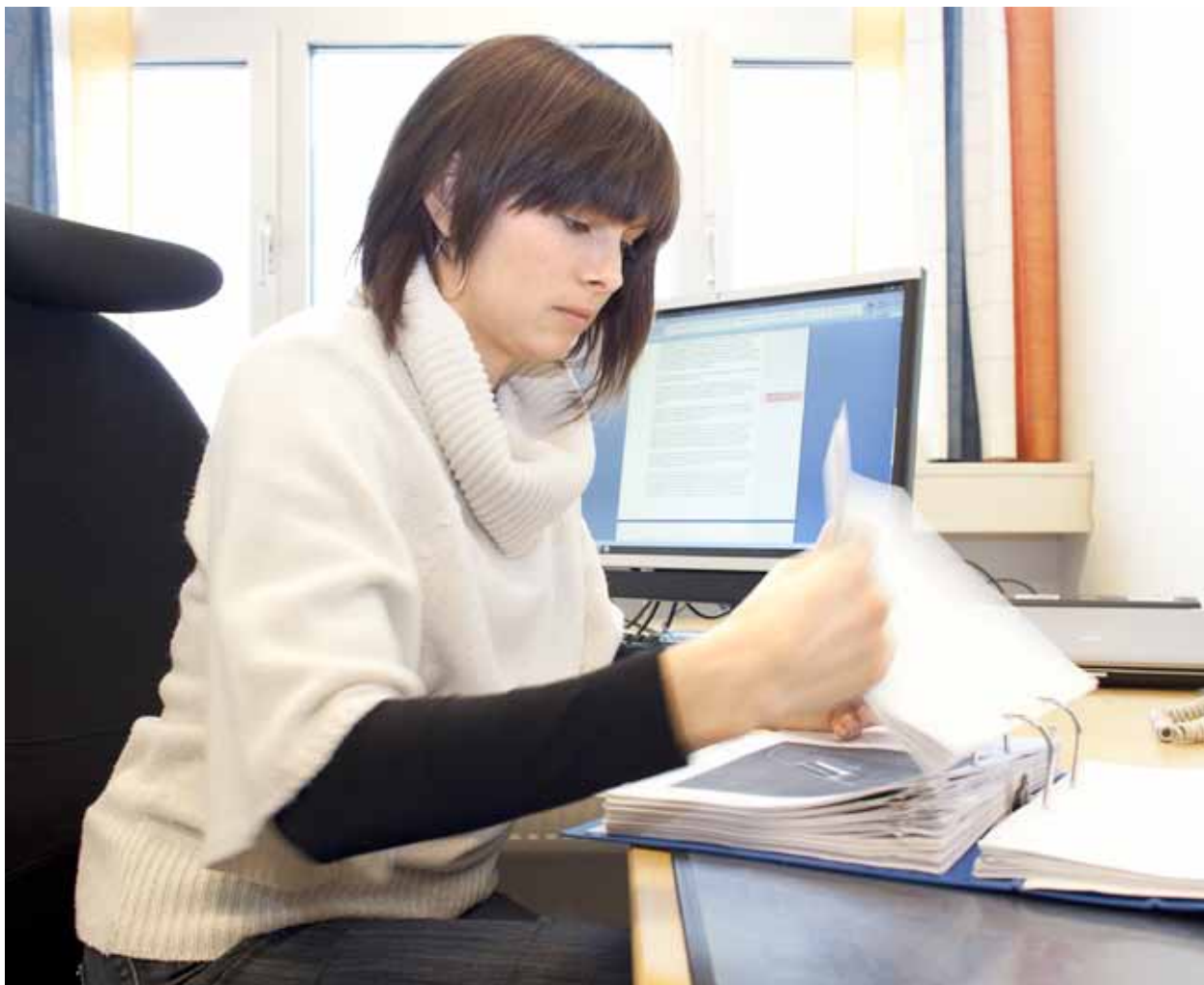
Ved årets lokale forhandlinger fikk kvinner 57 prosent av potten. Kvinnene i SLF fikk dermed en større andel av avsetningen i de lokale forhandlingene enn fordelingen av antall årsverk mellom kvinner og menn tilsier. Per 31. desember 2011 er det tilnærmet likelønn mellom kjønnene i stillingsgruppene rådgiver og seksjonssjef. Menn tjente likevel mer enn sine kvinnelige kollegaer i de andre stillingskategorier. Lønnsforskjellene i de ulike stillingskategoriene kan forklares ut i fra forskjell i gjennomsnittsalder mellom kvinner og menn. SLF vil fortsatt fokusere på likelønn i forbindelse med innplassering av nytilsatte og ved lokale lønnsforhandlinger.

Det har pågått ca. 40 prosjekter i SLF i 2011. Prosjektlederansvaret er fordelt jevnt mellom kvinner og menn.

Kjønnfordeling og kvinners andel av menns gjennomsnittslønn

Stillingsgrupper	År	Kjønnfordeling			Kvinners andel av menns gjennomsnittslønn
		Menn %	Kvinner %	Totalt antall	
Samlet i virksomheten per 31.12	2011	44,50	55,50	191	90,28
	2010	43,09	56,91	188	90,16
Ledere med personalansvar*	2011	68,18	31,82	22	99,44
	2010	63,64	36,36	22	99,12
Prosjektleder/seniorrådgiver/ fagdirektør	2011	45,57	54,43	79	92,80
	2010	45,59	54,41	68	92,40
Rådgiver	2011	41,38	58,62	58	99,60
	2010	40	60	60	97,24
Seniorkonsulent/førstekonsulent/ konsulent	2011	31,25	68,75	32	96,10
	2010	31,58	68,42	38	95,71

Utenom administrerende direktør som er på lederkontrakt. Ellers inneholder tabellen alle faste og midlertidige ansatte som mottok lønn i desember.

Beredskap

I samarbeid med Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB) ble det gjennomført en krise- og beredskapsøvelse. Øvelsen ble gjennomført som en spilløvelse. Målet for øvelsen var å kartlegge om SLF er tilstrekkelig forberedt på å håndtere kritiske situasjoner/hendelser i henhold til eksisterende planverk. Øvelsen fungerte bra og bidro til god læring. I 2012 skal vi revidere planverket og iverksette tiltak i henhold til de erfaringer vi fikk ved fjorårets beredskapsøvelse.

Utfordringer fremover

- Iverksette IKT-strategi 2012-2017.
- Etablere profesjonell IKT-drift i henhold til ny kontrakt.
- Utvikle ny løsning for Regionalt miljøprogram.
- Innføre nytt saks- og arkivsystem i SLF.
- Videreutvikle SLFs elektroniske tjenester.
- Styrke informasjonssikkerheten.
- Videreføre arbeid med mål- og resultatstyring i SLF.
- Videreutvikle leder- og medarbeiderskapet for å styrke SLFs organisasjonskultur.
- Forebygge og følge opp sykefravær slik at vi når målet om at sykefraværet ikke skal overstige fire prosent på årsbasis.
- Bidra til økt rekruttering og inkludering av personer med innvandrerbakgrunn og nedsatt funksjonsevne.

Kommunikasjon

Kommunikasjonsstaben (KOS) koordinerer informasjonsvirksomheten i SLF, og bidrar i samarbeid med avdelingene til at virksomheten kommuniserer aktivt, samordnet og brukerrettet. Åpenhet og innsyn skal vektlegges i tråd med SLFs verdier.

Nettsidene

SLF presenterte sine nåværende nettsider 10. juni 2010. I arbeidet med de nye nettsidene ble det lagt vekt på en mer brukervennlig design der elektroniske tjenester og skjema, som er de mest brukte stedene, kommer godt frem mens nyheter og mer generell informasjon er noe mer nedtonet. I 2011 har vi brukt tid på ferdigstilling og forbedring av funksjonalitet. Besøktallene på nettsidene har fortsatt videre opp også i 2011. I den årlige kvalitetsevalueringen til Norge.no forbedret vi resultatet vårt ytterligere og beholdt de fem stjernene vi fikk i 2009. I 2011 vil vi arbeide videre med de utfordringene vi har både i forhold til tilgjengelighet, brukertilpassing og nyttig innhold. Målet er seks stjerner i kvalitetsevalueringen og enda bedre tilbakemeldinger fra brukerne.

I løpet av året har vi fortsatt arbeidet med å gjøre flere data tilgjengelige gjennom presentasjon av statistikk og bakgrunnsinformasjon. I 2011 fikk vi god respons på presentasjonen av pristilskudd i «tilskuddsdatabasen». Disse tallene hadde aldri tidligere blitt offentliggjort. Det at SLF nå kan presentere tall fra søknadsomgangene for produksjonstilskudd sammen med pristilskuddene bidrar til å gi en mye bedre oversikt over den enkelte gårdbrukers produksjon og tilskudd.

Ny av året er også oversikten over forskningsprosjekter finansiert over jordbruksavtalen og fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter. På bakgrunn av denne oversikten har vi også produsert langt flere

forskningsnyheter enn tidligere. SLF produserte til sammen 387 nettnyheter i 2011. Det er 106 flere enn året før.

Medieomtale

Når det gjelder oppslag i media viser tallene fra medieovervåkingen en pen økning fra 2 247 oppslag i 2010 til 3 596 oppslag i 2011. Medieomtalen er overveiende nøytral og faktabasert. Mange av oppslagene kom som følge av «smørkrisa», men resultatet skyldes også mer målrettet innsalg til medier og nyhetsbyråer og bevisst posisjonering av SLF som «faktaleverandør» av regler og tall. Dette er også noe av bakgrunnen for at vi blir nevnt i mange av oppslagene om «smørkrisa».

I løpet av året har det dessuten blitt avholdt flere åpne seminarer i regi av fagavdelingene. Disse seminarene bidrar også til posisjoneringen av SLF som kunnskapsleverandør og til å generere medieomtale.

Brukerundersøkelser

Landbrukets utredningskontor har siden 2000 gjennomført jevnlige undersøkelser om gårdbrukeres bruk av Internett. Her har SLF deltatt flere ganger. Hovedresultatene i denne undersøkelsen går på kjennskap til nettsider og opplevd nytteverdi av disse. Kjennskap til www.slf.dep.no viste i fjor et kraftig fall fra 63 prosent i 2007 til 48 prosent i 2010. Resultatendringen var svært stor, og sto i skarp kontrast til fjorårets brukerundersø-

kelse der 86 prosent av et tilsvarende utvalg gårdbrukere svarte at de hadde vært inne på vår nettside i løpet av året. Landbrukets utredningskontor fant også resultatet underlig, men hadde ingen forklaring. Vi gjentok derfor undersøkelsen i 2011 for å få et sikrere holdepunkt for resultatene. Resultatene fra denne undersøkelsen ga heldigvis et helt annet inntrykk. www.slf.dep.no var den hjemmesiden som flest respondenter (78 prosent) oppga at de kjenner til. Landbrukets utredningskontor innrømmet nå også at «Den overraskende lave andelen som oppga denne hjemmesiden i 2010 skyldes feil ved spørsmålsformuleringen i 2010.» 72 prosent av respondentene oppga videre at SLFs hjemmeside enten er svært nyttig eller ganske nyttig for dem. Resultatet plasserte SLF på topp blant de nettsidene det ble stilt spørsmål om.

I 2011 deltok vi for tredje gang i undersøkelsen PR-barometeret, der man måler journalisters kjennskap til og inntrykk av offentlige og private virksomheter. Resultatene viser betydelig fremgang gjennom alle tre år, og SLF ligger nå ganske jevnt med de etatene vi ønsker å sammenligne oss med. Vi kan likevel gjøre mer når det gjelder aktiv og oppsøkende kommunikasjon mot redaksjonene. På dette området ligger SLF fremdeles klart under gjennomsnittet.

Ny grafisk profil

Arbeidet med oppdatering og modernisering av SLFs grafiske profil ble slutført i løpet av 2011. Den nye profilen er bedre tilpasset elektronisk kommunikasjon, med lettere og lysere uttrykk, klarere farger og bruk av standard skrifttyper. Arbeidet ble utført av Millimeterpress AS som er SLFs leverandør av grafiske tjenester.

Utfordringer fremover

- Utarbeide ny kommunikasjonsstrategi for SLF, inkludert strategi for bruk av sosiale medier.
- Etablere god dialog og tilstedeværelse i sosiale medier.
- Utvikle og implementere nytt intranett med mulighet for dialog internt.
- Utarbeide gode kommunikasjonsplaner for viktige fagområder, som for eksempel kontroll, og i forbindelse med alle større tiltak, som for eksempel regelendringer og systemendringer.

Kontroll

Statens landbruksforvaltning har kontrollrutiner og system som skal bidra til å sikre at de økonomiske og juridiske virkemidlene blir forvaltet i samsvar med Stortingets forutsetninger. Kontroll av ordninger er avgjørende for tilliten til forvaltningen og legitimiteten til politikken og virkemidlene.

SLF har intern kontroll som skal sikre god kontroll med virkemidlene som SLF forvalter. Kontrollen sikrer pålitelig grunnlag for vedtak som fattes, god kvalitet på saksbehandlingen, korrekt regnskap og effektiv ressursbruk. Det gjennomføres en rekke maskinelle kontroller av opplysninger som gis i søknader om visse tilskudd. SLF har som målsetting å redusere omfanget av brudd på regelverket.

SLF har en egen kontrollenhet – seksjon ekstern kontroll. Seksjonen har som oppgave å støtte forvaltningen ved å gjennomføre kontroller utover det som følger av ordinær saksbehandling. Målet er å sikre at forutsetningene og vilkårene for de ulike tilskudd og rettigheter er til stede. Resultatet fra kontrollene benyttes som grunnlag for å rette feil og eventuelt ilegge sanksjoner, forbedre internkontrollen, endre rutiner, regelverk og forbedre informasjon slik at risikoen for feil reduseres. Kontrollene er således viktige for å støtte opp om målet om en ensartet og effektiv forvaltning av de landbrukspolitiske virkemidlene som SLF har ansvaret for.

Kontrollenheten i SLF har ansvar for å følge opp at fylkesmannen utfører det regionale kontrollansvaret sitt på en tilfredsstillende måte. En viktig oppgave er å bistå med kompetansetiltak og retningslinjer som effektiviserer kontrollvirksomheten. I 2011 ble det arrangert to fagsamlinger om kontroll, målgruppen var

kontrollører og jurister hos fylkesmannen.

SLF har gitt fylkesmannen i oppdrag å utarbeide en risikobasert årsplan for sin kontrollvirksomhet. Kontrollplanen skal sendes SLF innen 31. mars hvert år. Fylkesmannen rapporterer om kontrollvirksomheten og resultatene fra kontrollene i sin årsrapportering til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD).

Kontrollene i 2011

Seksjon ekstern kontroll gjennomfører kontroller hos foretak og forvaltningskontroller hos fylkesmannsembetene. Foretakskontrollene gjennomføres av SLF for de ordninger der SLF er førstelinje, og av fylkesmennene for de øvrige ordningene. Kontrollobjektene ble valgt ut på grunnlag av risikovurderinger som er foretatt av de ulike ordningene og av tilskudds- og rettighetsmottakerne.

Forvaltningskontroller hos fylkesmannen gjennomføres for å sikre at ordningene forvaltes på en riktig måte, og for å avdekke eventuelle svakheter i regelverk og rundskriv.

Det ble gjennomført forvaltningskontroller av sju ordninger hos forskjellige fylkesmannsembeter.

FOTO: COLOURBOX

Ordningene er:

- Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
- Skogfond
- Tilskudd til reiser ved veterinærers syke- og inseminasjonsbesøk
- Erstatning for tap av sau på beite
- Tilskudd til landbruksvikarer
- Tilskudd til avløsning ved sykdom
- Erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjon.

Det ble gjennomført kontroller hos foretak med utgangspunkt i følgende sju ordninger:

- Råvareprisutjevning for bearbejdede jordbruksvarer
- Pristilskudd - ull
- Pristilskudd - kjøtt
- Administrative tollnedsettelse av landbruksvarer
- Fordeling av tollkvoter for landbruksvarer
- Tollnedsettelse for landbruksvarer som gjeninnføres etter bearbeiding i utlandet
- Markedsregulering melk og melkeprodukter - skolemekordningen
- Jordbruksavtalens prisbestemmelser om kjøtt - målpris

SLF rapporterer årlig til Landbruks- og matdepartementet (LMD) omfanget av kontrollvirksomheten. LMD mottar en utfyllende orientering om SLFs egne aktiviteter og en sammenstilling av fylkesmennenes rapportering til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (FAD).

I løpet av 2011 ble alle seks tollregionene besøkt. Formålet var å knytte kontakter, informere om SLFs virksomhet og å ha dialog om kontrollvirksomheten.

